Upsala Universitets Årsskrift 1881

Filosofi, Språkvetenskap ooh Historiska yetenskaper. IL

# Svenska ord belysta genom Slaviska och Baltiska språken

---

## Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk från Harvard University har skannats av Google Books i augusti 2007 och anpassats för Projekt Runeberg i augusti 2010 av Ralph E.

Då det gått mer än 70 år sedan författarens **Fredrik August Tamm** (1847-1905) levnad så gäller inte längre någon upphovsrätt för verket.

UPSALA UNIVERSITETS ÅRSSKRIFT 1881.

FILOSOFI, SPRÅKVETENSKAP OCH HISTORISKA VETENSKAPER. II.

SVENSKA ORD

BELYSTA GENOM

SLAVISKA OCH BALTISKA SPRÅKEN

AF

FREDR. TAMM

UPSALA

AKADEMISKA BOKHANDELN. (C. J. LUNDSTRÖM.)

# SVENSKA ORD

BELYSTA GENOM

## SLAVISKA OCH BALTISKA SPRÅKEN

AF

FREDR. TAMM

---

Upsala Universitets Årsskrift 1881
Filosofi, Språkvetenskap ooh Historiska vetenskaper. II.

———

UPSALA 1881
ESAIAS EDQUISTS BOKTRYCKERI

Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

Af

Fredr. Tamm.

I denna afhandling äro hufvadsakligen sådana svenska ord behandlade, som med större eller mindre sannolikhet kunna antagas hafva till germanska språk invandrat från slaviska (eller baltiska) språk, äfvensom sådana ord, som finnas på båda dessa språkområden i följd af forntida lån, utan att de äro allmänt erkända såsom germanska till sin börd eller såsom åtminstone komna från germanerna till slaverna (och balterna). Endast undantagsvis finnas också i sista kapitlet inrymda några få ord, som utan att skäl till antagande af lån är för handen belysas af slaviska och baltiska ord; därmed åsyftas några tillägg till Fick’s ordbok (V afdeln.). Att tillfredsställande behandla alla möjliga ord, som särskildt motsvaras af slaviska och baltiska ord, skulle kräfva mera omfattande studier än författaren kunnat egna åt ämnet. Det finnes åtskilliga nordiska ord, icke kända i vestra Europa, som träffas också i slaviska och baltiska språk, men därjämte hos de finska folken. I brist på egen kännedom af finska språk har författaren gått förbi dylika ord, när ingenting väsentligt varit att tillägga till hvad man kan läsa hos Thomsen, Den gotiske sprogklasses inflydelse på den finske, eller hos Ahlqvist, De vestfinska språkens kulturord.

Vidkommande terminologien må nämnas, att med termen baltiska betecknas den språkgrupp som utgöres af litauiskan, lettiskan och den nu utdöda preussiskan. Om uttrycket är något oegentligt, eftersom åtskilliga andra folk bo vid Östersjön (man talar också t. ex. om baltiska finnar), så är det dock mera praktiskt än att kalla hela språkgruppen för lettiska eller litauiska. — Af uteslutandetypografiska skäl kallas det slaviska språket i Bömen här i olikhet med det nu mest gängse bruket bömiska. Förkortningen laus. om språket i Lausitz (s. k. sorbiska eller wendiska eller nord-serbiska) har antagits för större tydlighets skull; då icke annat särskildt anmärkes, menas språket i Ober-Lausitz. Under fornkyrkslaviska sammanfattas ord som finnas i Miklosich’s Lexicon såsom verkligen förekommande i den af denne författare där begagnade äldre literaturen.

*



Oftare citerade källor.

BrÜckner, Litu-slavische Studien, I: Die slavischen Fremdwörter

im Litauischen. Weimar 1877. Cihac, Dictionnaire d'étymoIogie Daco-Romane: elements slaves,

magyars, turcs, grecs-möderne et albanais. Francf. s. M.

1879. Curtius, Grundziige der Griechischen Etymologie. Diez, Etymologisches Wörterbuch der Romanischen Sprachen. Fick, Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen,

3:e Auflage. Göttingen 1874—1876. Hehn, Kulturpflanzen und Hausthiere in ihrem Übergang aus Asien,

etc. 2:e Auflage. Berlin 1874. Lexer, Mittelhochdeutsches Handwörterbuch. Mikl. Frw. - Miklosich, Die Fremdwörter in den slavischen

Sprachen (Denkschr. der K. Akad. d .Wiss., philos.-histor.

Classe XV: pag. 73—140). Wien 1867. Mikl. Lex. = Miklosich, Lexicon Palæoslovenico-græco-latinum.

Vindob. 1862—65. Sch ad e, Altdeutsches Wörterbuch, 2:e Auflage (a—zinke). Halle

1873—1880. Schmidt Voc. = Schmidt, Zur Geschichte des indogermanischen

Vocalismus, I. H. Weimar 1871—1875. Weigand, Deutsches Wörterbuch. Zschr. == Zeitschrift fur vergleichende Sprachforschung.

Viktigare förkortningar.

aga. = angelsaxiska. bvlg. = bulgariska. böm. = bömiska. d. = danska. fht. = fornhögtyska. fi. = finska.4 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

fksl = fornkyrkslaviska.

fr. = franska.

fav. = fornsvenska.

hvitry. = hvitryska.

isl. = isländska.

kroat. = kroatiska.

luns. -- lausitz-serbiska (sorbiska, wendiska).

lett. — lettiska.

lillry. = lillryska.

litau. = litauiska.

lågt. = lågtyska.

mkt. = medelhögtyska.

mlågt. = medellågtyska.

mt. = medeltyska.

ndl. = nederländska.

no. = norska.

pol. = polska.

ry. = ryska.

serb. = serbiska.

slov, sloven. = slovenska.

sv. = svenska.

# Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

I.

## Ord som säkert eller högst sannolikt äro lånade från slaviska språk

### A) Ord som sakna fullt motsvarande form i tyskan.

**Balvan** uppstoppad orre såsom lockfågel. I alldeles samma betydelse finnes lett. *bulwáns*, finska *pulvaani* (betyder äfven perukstock), samt nht. dial. *balbahn* jämte *ballhahn* med folketymologisk ombildning (Sanders Deutsches Wörterb.) Alla dessa former äro lånade från det slaviska ordet, fksl. *balūvanū*, *bolūvanū* (m. m.) stolpe, stod, bildstod, ryska *bolván* (болван) perukstock, afgudabeläte, äfven tölp, dumhufvud m. m., polska *bałwan* klump, block, stod, afgudabeläte, böm. serb. kroat, *balvan*, sloven. *bolvan* o. s. v. i liknande betydelse.

Samma ord fins också såsom slaviskt lånord i litauiskan och rumänskan. Huru det förhåller sig med magyar. *bálvány* bildstod, afgud, är däremot mindre afgjordt. Visserligen är det en känd sak, att magyariskan i likhet med rumänskan vimlar af slaviska lånord. Men å andra sidan har vårt ord en alldeles oslavisk prägel i och genom ljudförbindelsen al eller ol framför konsonant (man skulle hos sydslaverna väntat formen **blavanu*, om ordet vore gammalt slaviskt; jfr Schmidt Voc. II 174). Man måste därföre tro, att slaverna lånat detsamma från något annat språk, och omöjligt är således icke, att det magyariska ordet kan vara inhemskt (jfr Mikl. Frw. 76).

Till Sverge tyckes ordet snarast vara kommet öfver Lifland, eftersom endast den lettiska formen fullt öfverensstämmer med den svenska.

**Lodja** slags båt. Ordet finnes i svenska ordböcker från Serenius (1741) ända till Dalin (1853) och betecknas uttryckligen som rysk båt hos Lind och Sahlstedt. I ryska Östersjöprovinserna är det kändt i formerna *lodja*, *lodje* och *loddige* (enligt Pawlowsky, Russ. Wörterb.). Lånadt af ryska *lodija* f. större lastbåt, äfven *ladija, lad'ja*.6 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

Ordet fins också i de andra slaviska språken, fksl. ladiji, ladija f., pol. iodzy böm. loaV o. s. v. Likaså finnes litau. eldija, hvilken form med sitt e (i st. f. a, som man af de nämnda slaviska formerna skalle vänta), isynnerhet om den sammanställes med den af-gjordt oslaviska sidoformen, fksl. aludija (jfr föregående artikel), väcker misstanke om främmande inflytelser på ordets form hos både slaver och litauer, om ordet icke rent af är främmande. Att ordet skalle vara detsamma som det svenska julle, jolle, lågt. jolle o. s. v. (Schmidt Voc. II 144), är föga troligt, och icke antagligt, om detta ord vore äkta germanskt. Dess etymon återstår att finna.

Pasma f. och pasman n. (hos Sahlstedt m. fl., men pasme m. hos Lind, 1749) härfva eller docka, visst mått af garn; no. basma, basm f., basme m., äfven pasn, passen visst antal trådar i en väf. I samma betydelse som hos oss finnes ordet också i finskan (redan Ihre omnämner detta) och beter där pasma, gen. pasman. Vidare träffas lett. pásma och motsvarande former i flere andra språk, gränsande till slaviska området, samtligen såsom lånord af det slaviska pasmo n., som förekommer i alla slaviska språk i betydelse af ett visst antal trådar, härfva eller docka; delvis, t. ex. i polskan, säges det också bildligt om en serie af bredvid hvarandra i oafbru-ten följd varande föremål eller händelser.

Till Sverge synes ordet vara kommet öfver Finland (den lettiska formen ligger fj ärra are, då den har lång vokal). Huru biformen pasman med n skall förklaras, om den är framkallad af den finska genitivformen, eller om den egentligen är en pluralform med neutralt kön (analog med hjärtan), eller om man skall tänka på rent mekanisk efterbildning efter det tämligen lika klingande ordet besman, lämnas därhän.

Själfva det slaviska ordets etymon är ovisst. Hos Mikl. Lex. 556 finnes pasmo jämfördt med fht. faso (? jfr fasa f. frans), mht. vase m. och f. tåga, frans, list på kläder, nht. fasen tåga, tråd (jfr ock faser tåga, samt nht. dial. fase f. list vid ändan af en lärfts-väf, se Weigand). Man har också, ehuru med föga sannolikhet, tänkt på sammanhang med ett romanskt ord, ital. passamano kantsnöre, bård på möbler och kläder, fr. passement (hvaraf nht. pösa-ment) o. s. v. Jfr Diefenbach Goth. Wörterb. I 344, samt Diez. — C ur ti us har tänkt på sammanhang med got. fahan fånga, samt fht. fuoga9 gafuogi aptus (jfr verbet nht. fugen, vårt foga), o. s. v. (N:o 343); men i fjärde upplagan af hans bok finnes det slaviska ordet borttaget, antagligen därföre att det af honom också hit fördaböm. pás gördel icke kan tagas med, emedan det är en sammandragen form af det fornslaviska *pojasū*.

**Prestaf** person som bär en florklädd staf i spetsen för liktåget efter en förnämare afliden person; äfven stafven som bäres. Den senare betydelsen, som nu är den vanliga, synes bero på folkety-mologi af ordet staf; den träffas i

Westes svensk-franska ordbok 1807. Men ännu hos Möller (1790) betyder vårt ord endast «Marschall bei einem vornehmen Leichenbegängniss»; hos Sahlstedt «dux comitatns fanebris», hos Serenias (1741) «chief mourner».

Hvarifrån vi i första hand fått ordet i den speciella betydelse det äger i svenskan, är ovisst (man kan tänka på de nuvarande ryska Östersjöprovinserna). I alla händelser kan icke betviflas, att det är slaviskt och detsamma som fksl. *pristavū* m. magistratus quidam, apparitor (jfr *p. konniku* veredarius, d. v. s. förmodligen ridande betjänt el. dyl., se Mikl. Lex. 680), ryska *pristav* uppsyningsman, tjänsteman anställd för hvarjehanda kommunala ärenden, exekutor, kommissarie, polistjänsteman m. m., polska *przystaw* uppsyningsman, äfven en som är anställd till biträde eller ledsagare åt någon, serb. kroat, *pristav* biträdande tjänsteman, adjoint, äfven lönad herde, dräng o. s. v. — Grundbetydelsen af ordet framgår af verbet, fksl. *pristaviti* (o. s. v. i de andra språken) ställa vid, sätta till, bifoga, äfven tillförordna, anställa, af det slaviska verbet *staviti* ställa.

**Torg** n., fsv. *torgh*, isl. no. *torg*, d. *torv*: ett gammalt lånord af fornryska torgū, fksl. trūgu m. handelsplats (pol. targ, böm. trh, serb. trg o. s. v.). I nuvarande slaviska språken betyder ordet äfven handel (i nuvarande ryskan endast detta), särskildt torghandel, marknad eller torgdag (jfr i af seende på betydelsen fr. marché och nht. märkt, samt vårt marknad, alla af lat. mercatus). Samma dubbelbetydelse finnes också i det lånade litau. *turgus*, lett. *tirgus*, af hvilka det förra äfven kan betyda vara som föres till torgs.

**Tullubb**, äfven **tulupp**, fotsid, vid päls (egentligen päls af ryska lamskinn enligt Dalin). Af ry. *tulup* fårskinnspäls: troligen icke ett äkta ryskt ord, men af okänd härkomst.

# B) Ett ord som linnos i olika former dels med dels utan motsvarighet i tyskan.

BfSinan n. slags våg, dial. besmar, besmal m. m., fsv. bismari m., bisman n., fornno. bismari m., no. bismar, d. bismer. Formerna8 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

med r väl närmast af mlågt. bisemer, besemer, där -er synes trädt i stället för -en genom analogi efter andra ord på -er, såsom t. ex. mlågt. punder = fsv. pundari af mlat. pondarium. I alla händelser är ordet väl kommet från de slaviska folken, af ry. bezmen, lillry. bezmen, bezmin, hvilket ord (i trots däraf, att det hos Mikl. Frw. 78 uppföres bland lånord hos slaverna) synes vara ett slaviskt ord, sammansatt med prefixet bez, fksl. bezu9 utan, så mycket mer som i vestslaviska munarter finnes i alldeles samma betydelse en form med ett annat med bezu synonymt prefix (fksl. prézu, egentligen utöfver, utom, men äfven utan); nämligen pol. przezmian, böm. pfezmen. Enligt en polsk språkforskare Kolberg (seBrÜckner 72) skulle ordet egentligen betyda «utan ombyte», af fksl. mena f. växling, ombyte. Namnet skulle väl således komma^ däraf, att vägning med besmanet försiggår utan ombyte af vikter. — Ordet finnes också lånadt hos de baltiska folken, litau. bezmènas, lett. bezmensy wez-mens, bezmers, wezmers (de sista formerna med r närmast väl från lågtyskan, som i allmänhet utöfvat mycket starkt inflytande på lettiskan).

C) Ord som hafva motsvarande form bruklig i tyskan.

Droska f.» nht. droschke. I samma betydelse böm. sloven. drozka samt pol. dorozka: väl ett ryskt ord, lånadt af ry. drozki f. pl., e-gentligen en deminutivform i pluralis till ry. droga svankträ eller brancard på en vagn, hvaraf plur drogi forvagn eller likvagn.

(irins, plur. gränser jämte arkaist. gränsor, som är pluralen till det äldre svenska gränsa f. (t. ex. i Gust. I:s bibel och ännu långt fram på l700:talet, se Hydqv. II217). Af nht. grenze f., mht. grenize, -icze, -itz, som enligt Weigand tidigast uppträder i literaturen på 1300: tal et i närheten af polskt område; lånadt af pol. granica gräns, ett allmänt slaviskt ord, fksl. granica o. s. v., hvil-ket är en deminutivbildning af det likaledes allmänt slaviska

ordet, fksl. graniy pol. ry. gran o. s. v. kant, gräns, sidoyta (särskildt t. ex. kristall-yta eller facett på en slipad sten).

Gurka, af lågt. nht. gurke, som i likhet med d. agurke, ndl. agurkje n. (en deminutivform), äfven som litau. agurkas, lett. agur-kis, gurhisy är lånadt från slaviska språk. Redan hos Ihre framkastas tanken på lån från pol. ogorek m. Andra slaviska formerat' samma ord äro nederlaus. gurka f. (Mikl, Frw. 134), öfverlaus.Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 9

kdrka, böm. okurka, lillry. ohurok m. (Mikl.), si o ven. ugorek, serb. kroat, ugorak. — I likhet med ry. oguree, afledt med annat suffix, äro alla formerna deminutiv af det byzantinskt-grekiska áyyovQtoVj åyyovQOv, àyyovQiVj mlat. angurius, egentligen ett persiskt-ara-meiskt ord enligt Hehn 274. Äfven detta latinska ord finnes i formen anguria hos Ihre sammanstäldt med gurka.

Juft eller jukt ryssläder; lågt. juften, juchien, jucktenledder, ndl. jucht, jugt, nht. juften, oftare juchten m. eller jucht n. Då varan som ordet betecknar är en rysk produkt, får väl antagas, att dessa tyska former jämte pol. jucht m., juchta f., böm. juchta komma från ry. juft\ juchf f. i samma betydelse (enligt Heyne i Grimms Wörterbuch IV: 2: 2346 «eig. paar, weil die häute paarweise ge-gerbt werden»: en uppgift som vi ej kunnat kontrollera). Men då både ft och cht äro afgjordt oslaviska ljudförbindelser, måste det ryska ordet självt vara främmande (formen jucht' kunde misstänkas bero på tillbakaverkan från lågtyska eller nederländska, där ft regelrätt blir cht).

Kalesch slags åkdon: närmast af fr. calèche eller af nht. kale-8che9 hvilka jämte äldre nht. kalesse, ital. calesse, calesso o. s. v. äro lånade från slaverna: böm. kolesa f. sing. och n. pl., hvaraf de-min. koleska f., sloven. koleska, pol. kolasa, kolaska, ry. koljaska.

Ordet är ursprungligen pluralformen till det allmänt slaviska ordet kolo n. hjul, hvilket älst böjdes såsom s-stam med fornslav. gen. sing. kolese, nom. plur. kolesa. I de nyare språken hafva uppstått två olika former af detta ord, så att det t. ex. i polskan heter kolo, plur. kola (denna pluralform kola betyder i serb.-kroat. också vagn), men i ryskan kolesa, plur. kolisa. Emellertid är att märka, att pol. kolaska samt ry. koljaska i afseende på vokalen i andra stafvelsen afvika från den gamla pluralen (i polskan skulle man vänta *kolosa, liksom fornslav. nebesa gifver pol. niebiosa), hvadan de torde vara lånade från bömiskan, där ordet dessutom ännu kan behandlas som neutr. plur. Också antyder Diez, att ordet sannolikt utgått från Bömen.

Osäkert är, om det slaviska kolo kan få sammanställas med det sv. hjul samt isl. hvel i samma betydelse - gr. xvxlog; den germanska grundformen är *hwehwlo- - indoeurop. *kveklo-; om häraf kan bli slav. kolo, är svårt att afgöra utan uppvisande af säkra analogier (jfr Fick I 516).10 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

Kantschll slags piska, nht. kantschu, närmast från slaviska språk, böra. kancuch ra., kanSuha f., äfven kanêuk m., pol. kanczug, lillry. kanêuk, i likhet med magyar. kancsuka lånadt från turkiskan (jfr Hildebrand i Grimms Wörterb. V 176).

Karbas slags piska (finnes i samma form hos Serenius 1741 öfversatt med «whip, horse-whip»; i svenskan måhända påverkadt af bas stryk, basa gifva stryk). Lågt. nht. karhàtsche, ndl. karbats, karwats. I Tyskland synes ordet kommit i bruk på 1600:talet (se Weigand, samt Hildebrand i Grimms Wörterb. V), antagligen närmast lånadt från slaverna, böm. karabác, pol. karbacz, korbacz, serb. kroat, korbac o. s. v. Dock finnes samma ord också hos ma-gyarerna och hos romanska folk (t. ex. fr. cravache; jfr den danska formen krabask) och är i alla händelser icke hemma hos slaverna, utan lånadt från turkiskan eller något annat österländskt språk (möjligen från Egypten, där ordet betyder ett gissel förfärdigadt af flodhästens hud, se Schm eller Bayrisches Wörterb.).

Knut, knutpiska, rysk straffpiska. I likhet med nht. knute f. (äldre nht. knut in. och knutte f. jämte flere andra former) är ordet i denna betydelse lånadt af ry. knut m. Men detta ryska ord självt har icke något etymon på slaviskt språkområde. Redan hos Die-fenbach Goth. Wörterb. II 574 betecknas det som sannolikt af skandinavisk börd. I nuvarande ryska lär visserligen knut betyda piska i allmänhet, icke särskild t en piska hvars rem är försedd med knutar. Men då en piska ju i allmänhet har en knut på själfva snärten, för att hindra densamma att

sno upp sig, så finnes väl icke något oöfverstigligt hinder mot den i formelt afseende för oss så nära liggande härledningen från vårt svenska ord knut, fsv. knu-ter, isl. knátr, äfven om man icke tager sin tillflykt till den tanken, att knut i äldre ryska möjligen haft inskränktare betydelse (jfr Hildebrand i Grimms Wörterb. V). Det räknas bland nordiska lånord i ryskan af Thomsen, Ursprung des Russ. Staates (deut-sche Ausg. 1879, sid. 135).

Krabat vild sälle, d. krabat. Af lågt. krabat, krawat, som hufvudsakligen säges om ostyriga barn, men också kan begagnas som tillmäle till äldre personer (se Dähnert Plattdeutsches Wör-terbuch), nht. krabate, krabat ostyrigt barn.

Ordet är den äldre tyska formen för folknamnet kroat och förekommer såsom folknamn i tyska dialekter; den nu vanliga formenSvenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 11

synes vara upptagen från ital. eroato. Hos kroaterna själfve heter ordet nu hrvat. I fornserbiska urkunder träffas i pluralis charivate och ehar*vati (jfr böm. eharvát); i ryskt-kyrkslaviska urkunder förekommer sing. chrÜvatinu och chorvatinu (Mikl. Lex. 1098). Namnets bruk som öknamn i Tyskland synes vara uppkommet under 30:åriga kriget (jfr Hildebrand i Grimms Wörterb. V).

Nasnrka slags polsk dans. Fr. masurka eller masourka, nht. masurka (äfven mamrek), ry. mazurka f. o. s. v.; af pol. mazurek m. (gen. mazurka), deminutiv af det likbetydande mazur m. masu-risk dans, samma ord som folknamnet mazur inbyggare i det polska landskapet Masovien eller Masuren (pol. Mazowsze n. eller Mozury f. pl.). Jfr ock pol. mazurka f. masurisk kvinna.

Piska, d. pidsk Af lågt. pitske, pitsk, pitsch, nht. peitsche f., äldre också beitsche, peitsch o. s. v. (se Weigand). Af det allmänt slaviska ordet, böm. bic\ pol. bicz o. s. v. piska, gissel, fksl. bifà m.v hvilket väl är afledt af verbet, fksl. biti o. s. v. slå, med samma suffix som t. ex. fksl. oraci, pol. oraez åkerbrukare af verbet orati plöja (Mikl. Vergl. Gramm. III § 166).

Verbet piska, no. piska, d. pidske, lågt. pitsken o. s. v. kan möjligen vara tysk denominativbildning, men kan också anses komma af det motsvarande slaviska verbet böm. biZovati o. s. v. (analogt med verbet tolka, se nedan).

' Pitsehaft sigill, upptaget hos I h r e i formen pitskaft, eljest ej funnet i de svenska ordböcker vi rådfrågat före Lindfors (1824). Af lågt. pittschaft (Dähnert), nht. pittschaft hos Luther, nu pèt-schaft n., mht. petschat, betschat, petscheit, pitzschet n. — Den nyare tyska formen är ombildad genom påverkan af det tyska sammansättningsordet -schaft, motsvarande sv. -skåp.

Ordet är hemma ho6 slaverna, fksl. pecatt m., ry. petdi f., serb. pecat m. o. s. v., sannolikt i tyskan närmast upptaget af böm. pefot m., pecet' f. eller kanske från laus. pjecat m. Dess etymon finnes uppenbarligen i det slaviska verbet pek- koka, fksl. pres. peka?, mf.peZti o. s. v. Måhända är namnet att förklara däraf, att sigill-aftrycket gjordes i smält vax?a Eller skulle ordet vara att uppfatta som ett slags öfversättning af mlat. bulla sigill (t. ex. på påfliga bref), sammanstäldt med bullire koka? Man finge i senare fallet väl antaga en falsk etymologi, ty bulla syues egentligen betyda bubbla och är väl stamord till verbet bullire, icke tvärtom.12 Svenska ord belysta genom slaviska och- baltiska språken.

Anmärkas bör, att accenten i svenskan afviker från den i högtyskan gällande, men är lik den ryska. Detta kan väl icke till-skrifvas någon senare inverkan från ryskan, utan sannolikt har ordet i detta afseende rättat sig efter den i äldre svenska brakliga, nu föråldrade sidoformen:

Pitschcr (så skrifvet hos Weste 1807), förut pitser, pitzer, af mlågt. pitzer; nht. peUchier, äldre pitachir (hos Luther), betschier, mht. pitschier. — Denna form är visserligen också af samma slaviska rot som föregående, men saknar motstycke i slaviska språken, hvadan den torde vara en på tysk botten uppvuxen biform. Wei-gand tänker sig här en ombildning med romansk ändelse af det polska pieczq,é, samma ord, af hvilket peUchaft är lånadt, ehuru från annan slavisk munart. Emellertid är svårt att finna någon närmare likhet med den polska formen än med de andra slaviska formerna af samma ord. Med den romanska ändeisen menar Wei-gand väl nominaländelsen .-ter (lågt. -êr> som motsvarar fr. -ier), eftersom han från substantivet petschier härleder verbet

petschieren. Emellertid synes vårt ord vinna en bättre förklaring, om man tänker sig detta såsom sekundärt, uppkommet just ur verbet, och antager, att detta är ett denominativt verb bildadt med den romanska verbal-ändelsen -ieren, lågt. -êren af den ursprungliga formen pet-schat, petschet med bortkastande af stamslutet -at, -et. Sålunda fick man tvänne synonyma verb, mht. verpiUchieren och verpeteeha-ten jämte h varan dra, hvaraf lätt kunde framkallas ett piUchier såsom sidoform till petscfiat.

Prålli plattbottnadt lastfartyg, fornno. prámr, no. praam, d. pråm: alla formerna väl lånade från lågtyskan; mlågt. mht. pråm m.; ndl. praam, nht. prahm m., prahme f. Då ordet saknas i romanska språken, men finnes hos de flesta slaviska folk i en sådan form, att det måste anses som ett gammalt slaviskt ord (om också ej kändt i synnerligen gamla urkunder, jfr Mikl. Lex. 658), ry. porom (parám väl yngre skrifsätt), pol. prom jämte pråm, böm. pråm, serb. kroat, pråm, så har man allt skäl att tro på lån från slaverna. Den polska formen pråm är oregelbunden, men kan lätt vara lånad t. ex. från tyskan i senare tid såsom sidoform till det äkta polska prom (Schmidt Voc. II 135).

Detta slaviska ord sammanställes af Grimm (Wörterb. III 1247) såsom rotbesläktadt dels med grek. nsqáfjka öfverfart, dels med nht. fåhre, vårt färja, således af samma rot som vårt verbSvenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 13

fara. Det är dock sannolikt icke lånadt från det förstnämnda grekiska ordet, utan är utan tvifvel identiskt med det till alla delar motsvarande och till samma rot hörande tyska ordet, fht. farm m., mht. varm båt, färja. Samma ord, ehuru i afvikande betydelse, är också isl. farmr last, fora, ags. fearm skeppslast (Fick II 401). Ingenting hindrar, att ordet varit från början hemma hos både sia-ver och germaner. Men det kunde också tänkas, att slaverna fått detsamma till låns med utbyte af det för dem främmande ljudet / mot p, såsom fallet synes vara med några andra ord, t. ex. det samslaviska ordet fksl. pluku, ry. polk o. s. v. krigarflock = det germanska folk n.; fksl. postiti fasta = got. fastan; fksl. ploskva flaska — fht. och mlat. fiasca; böm. pinka fink — fht. finco o. s. v. (om dessa ord se Mikl. Frw.).

Risk a f. Agaricus deliciosus, en välkänd ätlig svamp, kännetecknad af den eldröda färgen, isynnerhet på undersidan. Detta ord, som synes vara okändt i Norge och Danmark, har icke något att göra med det gotiska verbet ga-vrisqan eller isl. adj. roskinn uppvuxen (jfr Sä ve Starka Verberna 7, Gutniska Urkunder XXVII), utan är utan tvifvel genom lågtysk mellanhand lånadt från slaviska folk. I samma betydelse finnes nht. dial. reisske m., reissker, reizker m. (Sanders Deutsches Wörterb.; jfr också nht. rossling?), lånadt från någon af de vestslaviska formerna, böm. ryzeh, ryzik (gen. ryzku) eller laus. ryzyk, hvilket ord liksom ry. ryzik, ryzicek är ett deminutiv till böm. ryza f., pol. rydz m. i alldeles samma betydelse. Ordets tillvaro äfven på sydslaviskt område visas däraf, att det också finnes lånadt i rumänskan (Gihac 314).

Till betydelsen är det slaviska ordet analogt med ett tyskt namn röthling på samma svamp. Det hör nämligen till adjektivet, fksl. ryzdi, laus. ryzy, pol. rydzy, ry. ryzij, serb. ridj eldröd, fuxröd.

Siska f., sammansatt grönsiska, Fringilla spinns, d. sisgen, sid-sken, no. sisik, sisk m. I likhet med eng. siskin lånadf från lågtyskan, mlågt. zlseke, sisek, nylågt. ziske, siske; mht. zisic, zisec, nht. zeisig jämte zeischen, ndl. sijsje n. Utan tvifvel ett slaviskt ord, böm. tizek, pol. czyzek, laus. Sizik (äfven cizik och cajsk, måhända i senare tid påverkade från tyskan?), ry. $zik, serb. kroat. Siiaki deminutiv till det likbetydande ry. laus. böm. Siz, pol. czyL Själfva detta stamord finnes i mht. zise. Att också detta är lånadt, är troligt, men icke så alldeles afgjordt; man kunde tänka sig, att ordet, som i alla fall väl är ljudhärmande, är en tysk skapelse, och det



slaviska ordet kunde vara lanadt (jfr i afseende på begynnelseljudet pol. czynsz, böm. cimy lillry. cyn$ skatt, ränta af mht. zins, detta af lat. cemus). Men deminutivformen, som vi fått från tyskan, är slavisk, åtminstone gäller detta utan fråga om nht. zeisig. Det nederländska aijsje med deminutivändelsen -je är väl efterbildning efter lågtyskan.

Sobel en sibirisk mård, Mustela zibellina. Denna form med o träffas hos Sahlstedt (1773) såsom sidoform till

sabel, som är den enda formen t. ex. hos Ihre och ännu hos Möller (1790); d. zobel. Denna yngre form kommer väl af nht. zobel, den äldre svenska formen med a af mlågt. sabel, zabel in.; mht. zabel och zobel o. s. v.

Ordet är säkert lanadt från slaverna, äfven om dess inhemska börd hos dem kunde dragas i tvifvelsinål: fksl. soboli m., ry. sobol\ pol. sobol, böm. 8obol o. s. v. Den vanliga tyska formen med z torde bero därpå, att det slaviska s uttalas med stark exspiration, icke lent såsom begynnande * i tyskan (— slav. z). — För öfrigt är att märka, att ordet i Europa mest uppträder med a för o i stammen, icke blott i litau. sabalas, sabala, där a är i enlighet med genomgående regel, utan ock t. ex. i isl. sa/alt in., safal n. sobelskinn, ndl. sabel, samt mlat. sabelum, fr. sable o. s. v. Detta a för o är svårligen att sammanställa med det förhållandet, att urgermanskt kort a alltid motsvarar urslaviskt o (hvilket sannolikt uttalades mycket öppet), utan snarare att förklara ur det ryska ordets rörliga accent tillika med den bekanta ryska ljudlagen, att o uttalas som a, när accenten står efteråt i ordet, såsom t. ex. i den ryska gen. plur. soboléj och i det afledda adjektivet sobolinyj. — Från sistnämnda adjektiv kommer också mlat. sabelinus, hvaraf senare med vanlig förändring af obetonad vokal i romanska språk blef zebelinus, ital. zibellino, fr. zibeline f., hvaraf slutligen det zoologiska namnet är hämtadt.

Stfglitsa f. Fringilla carduelis. Af mlågt. stegelitze, mht. stige-litze, -iz, stigliz m., nht. stieglitz. Själfva ändeisen röjer härkomsten från slaviska språk, där ordet förekommer i flere något från hvarandra afvikande former, såsom sloven. Uiglec, laus. iSihliea, (forn-)böm. stehlec, serb. steglic jämte staglic, alla formerna, i likhet med böm. stehlik, serb. kroat, staglin m. m., afledningar af samma stam som de likbetydande kroat, ategol, ry. Megol, pol. szczygiel o. s. v.

Ordets etymon är okändt, hvadan man ej kan veta, om det är äkta slaviskt. I magyariskan träffas former utan « i början, tenge-

liee o. s. v. och en dylik form linnes (antagligen såsom magyariskt lånord) äfven i rumänskan vid sidan af en från slaverna lånad form med st- (se Cihac 532 och 368).

Stepp ofruktbar hed i Ryssland eller Asien: ungt lånord, ej funnet i svenska ordböcker före Dalin; nht. steppe f. (efter 1750 enligt Weigand) af ry. step m., step' f.

Talk m., fsv. tolker, isl. tulkr, no. d. tolk; mlågt. tolk, tollik m., ndl. tolk i samma betydelse; mt. tolc, tolke m. tolk, äfven tolkning. — Tal ka v., fsv. tolka, isl. tulka o. 8. v., mlågt. mt. tolken.

Samma ord finnas i baltiska språken: litau. tulkas m., tulkuti v., lett. tulka, tulkot, lånade från Ryssland: af ry. tolk m. tolkning, toUcovat' tolka, fksl. tluku m. tolkning, tolk, tlukovati tolka. Äfven finnes sloven. tolkovati (enligt Schmidt Voc. II 32), men hos öfriga slaviska folk synes ordet ej förekomma (i samma betydelse finnes ett annat samslaviskt ord, fksl. ÜumaSl, stamord till det högtyska dol-metsch). Till norra Tyskland torde ordet närmast vara inkommet öfver Ost-Preussen, tyska ordens forna land (jfr Sch a de). Sannolikt har det väl också hufvudsakligen på samma väg kommit till Sverge, ehuru särskildt med afseende på den fornisländska formen med u äfven förmedling af finska kanske bör antagas (jfr fi. tulkki subst. o. s. v.), och i Sverge väl ock kan tänkas direkt lån från Ryssland på Varägernas tid.

Miklosich har sammanställt det slaviska ordet med sanskr. torka m. förmodan, begrundan, spekulation, tark v. förmoda, begrunda, tänka på (jfr Schmidt Voc. II 32).

Ulan lansryttare i en del europeiska krigshärar med utrustning efter polskt mönster, nht. ulan, ulane, af pol. utan, huian slags lätt ryttare, ursprungligen enligt uppgift af tatarisk nationalitet; bom. ulan, huldn o. s. v. I Polen sägas ulanregimenten hafva blifvit organiserade på 1500:talet, i Preussen uppsattes dylika först under Fredrik II (enligt Brockhaus' Konversations-lex.).

Ordet röjer sig som främmande i slaviska språken redan genom dubbelformerna med och utan h. För tatariskt ursprung talar den omständigheten, att ulan i ryskan också kan beteckna lifvakt hos de fornatatar-khanerna (se Pawlowsky Russ. Wörterb.). Weigand hänvisar till ett turkiskt oghlán »junger Mensch, Bursche.»

D) Några namn af slavisk börd.

Polen, lågt. nht. Polen: latiniseradt Polonia. I likhet med andra tyska landsnamn på -en, -n är detta i jämförelsevis sen tid bil— dadt ur det motsvarande folknamnet. Men i olikhet med de rent tyska namnen är det icke att härleda ur den ursprungliga dat. plur. af folknamnet, såsom t. ex. Franken, Sachsen, eg. dat. plur. af Franke, Sachse. Utan här hör n till stammen af själfva folknamnet, hvars vanliga form var mlågt. polene ra., plur. polenen, men som genom analogi efter andra folknamn tidigt också förkortades till nht. pole, ndl. pool. I medelhögtyska träffas många växlande former, polan, polander (jfr det engelska Poland), pole, poler m. m. (se Lexer II 283).

Stamordet är det polska polanin, plur. polanie (med dubbel-suffix anino- i sing., men an- i plur., en formväxling som är samslavisk); namnet brukas i själfva Polen nu blott i poesi och i sammansättning, t. ex. wielko-polanin man från Stor-Polen. Ordet är egentligen ett slaviskt appellativ, fksl. poljaninu, plur. -ane, som från början endast betyder slättbo, af det samslaviska ordet polje n. fält, pol. pole.

Ordets användning såsom geografiskt namn har sin motsvarighet i det svenska Falan, Falbygden (jfr äfven stadsnamnet Falun, fordom väl betecknande ett vidsträcktare landområde?) af det forn-svenska fala f. slätt, ljunghed (se Rydqvist II 280), hvilket ord utan tvifvel hör till samma rot som slav. polje och äfven har motsvarande rotvokal. — Till samma rot, men med olika rotvokal e hör förmodligen också fsax. fht. feld, mlågt. velt (hvaraf vårt falt), äf-vensom det svenska fjäll, isl. fjäll, som utan tvifvel är samma ord och väl egentligen betyder högslätt (Fick III 181). För denna sista etymologi synes en märklig analogi förefinnas i det sydslaviska ordet planina alp, bärg-skog, samma som pol. ptonina ofruktbar jordmån eller landsträcka, lillry. polonina, således af ett urslav. *polnina, som synes förhålla sig till slav. polje fält på samma sätt som sydslav. slanina, pol. stonina, ry. solonina salt mat, fläsk till slav. soli salt.

Af samma slaviska ordgrupp såsom betecknande polsk nationalitet finnas flere andra afledningar i svenskan, bland hvilka må nämnas:

1) Polack, ndl. polak, af pol. polak, fksl. poljaku, den vanliga polska formen, jämte det ofvannämnda polanin afledd af fornslav. polje.

2) Polsk adj., ndl. poolsch, af pol. polskt adj. Däremot är nht. polnisch, mht. polanisch, polenisch o. s. v. en sekundär afledning af

det förtyskade (folk- och) landsnamnet Polen. — Till detta vårt adjektiv hör:

3) Polska slags dans, känd i värt land af gammalt (åtminstone redan på Karl IX:s tid, se Fryxell Berättelser ur svenska historien V, kap. 11) och nu med många variationer, i olika landsorter, från början väl något särskildt slags polsk dans; jfr d. polsk-dans, no. polsk-, pols-, paaLsdans (det sista väl omtydt efter mansnamnet Paal). Det svenska ordet synes vara närmast utgånget ur uttrycket dansa polska och detta en öfversättning af ett motsvarande tyskt polnisch tanzen (eller rättare af ett dylikt lågtyskt uttryck), där det tyska polnisch står adverbielt = «på polskt sätt». Ordet är således troligen alldeles samma som polska i betydelsen polska språket, jfr nht. polnisch sprechen, lesen o. s. v. (dock kan detta också möjligen förklaras som ellips i st. f. polsk tunga, jfr Tamm Om tyska ändelser i svenskan, Ups. 1880, sid. 41 f.). Mindre sannolikt är väl att antaga direkt inverkan från Polen, jfr pol. po polska, som syntaktiskt motsvarar nht. polnisch såsom adverb. Det svenska ordet synes nämligen vara äldre än den tid, då Sverge kom i lifligare direkt beröring med Polen, och dessutom är väl mindre troligt, att polackarne själfve skulle kallat en hos dem vanlig dans för polsk dans, än att tyskarne så kallat en främmande dans, som de lärt känna från Polen.

4) Tvifvelaktigt är, om hit får räknas ett annat namn på en dans: polka, nht. fr. polka o. s. v. Denna helt moderna dans lär nämligen vara till vestra Europa öfverförd från Bömen, där den kommit i allmännare bruk på 1830:talet, och påstås vara uppfunnen i Bömen, icke i Polen (jfr Brockhaus' Konvers. Lex.). Emellertid äro meningarne härom delade, och någre antaga polskt ursprung, sammanställande ordet med j>o\. polka f. polsk kvinna (Heyse Fremd-wörterbuch, jfr Littré Dictionnaire de la langue frangaise), under det andre vilja förklara ordet af böm. polka f. halfva, såsom betecknande hälft danssteg («halbschritt»).

Pommern, nht. Pommern, mlågt. ndl. Pommeren. Namnet är till sin bildning alldeles analogt med det nyss behandlade Polen, hvadan det kan vara nog att med förbigående af andra hit hörande äldre tyska och latiniserade former nämna, att ordet härstammar från det egentligen appellativa slaviska ordet, fksl. pomorije n. trakt utmed hafvet, kuststräcka, af slav. morje n. haf (= lat. mare och fht. mari n., nht. meer o. s. v.), sammansatt med prefixet och pre-



positionen po utefter, utmed. Den polska formen af samma ord, pomorze n. kan betyda kustland i allmänhet, men också särskildt landet Pommern. Afledningar af detta slaviska ord äro t. ex. fksl. pomorjaninu kustbo, pol. pomorzanin kustbo, äfven pomrare, hvilket folknamn framkallat det tyska landsnamnet Pommern, där n således är ursprungligt alldeles som i Polen, vidare adjektivet fksl. po-moriska maritimus, pol. pomorski äfven pommersk.

Svante, ett i Sverge vanligt mansnamn, kändt i denna form, om icke förr, såsom buret af riksföreståndaren Svante Sture. Namnet är utan tvifvel en svensk förkortning af något namn, lånadt från norra Tysklands slaviska stammar, de s. k. wenderna, och ursprungligen sammansatt med en wendisk form af det allmänt slaviska adjektivet, fksl. sve^tii helig (i sammansättning sv$to-). Det finnes flere slaviska mansnamn sammansatta med detta ord, några säkert samslaviska, bland hvilka må särskildt omnämnas fksl. Svqto-pluku, ry. Svjatopolk o. s. v. af fksl. pluku, ry. polJc o. s. v. kri-garskara, härafdelning. Namnet anses betyda «validam cohortem habens» (Osthoff Das verbum in der nominalcomposition, 222). Troligen är det just detta namn som gifvit upphof till det svenska Svante, ty det har burits af en på sin tid framstående svensk man, Svantepolk till Viby, lagman i Östergötland, hvilken lefde i senare hälften af 1200: tal et och dog 1310. Han skall hafva varit af dansk härkomst, sonson till konung Valdemar II (se Strinnholm Sv. folkets hist. IV 294), en omständighet som lätt förklarar hans wen-diska namn. Detta namn skrifves i urkunder på olika vis, såsom Swantœpulker (i VGL. IV. 19. 5) och i latinska originalbref i Svenskt Diplomatarium (det älsta N:o 404 år 1253) swantaptdche, -pulk, Suantapolch o. s. v., svantcepulc, Suantpulk o. s. v. *). — På slaviskt område var samma namn särskildt kändt genom den mähri-ske fursten Svatopluk, på tyska kallad Zwentibold, hvilken vid år 870 grundade ett s. k. stormähriskt rike.

l) Dessa ställen ur Sv. Dipl. äro meddelade af docenten M. Lundgren, som också först föst författarens uppmärksamhet vid namnet Svante såsom af slavisk härkomst.

## II.

Ord som, jämförda med liknande slaviska ord, måste an* ses lånade från dessa, ifall deras identitet vore viss.

### A) Fornnordiska ord.

Järpe en vild hönsfågel, Tetrao bonasia, isl. jarpi m., no. jarpe, jerps. Man brakar förklara ordet af adjektivet isl. jarpr brun (häraf väl det fornsvenska namnet Iœrpulver Rydqvist II 261). Emellertid finnas baltiska och slaviska former, som likna vårt ord så pass nära, att man kan misstänka lån, ehuru omtydning efter adj. jarpr synes ligga till grund för den nordiska formen. Jfr litan. jèrubè, èrubè f. järpe, lett. irbe f., kanske från början lånade från slaviska språk; pol. jarzaybek, laus. jerjab, samt ry. rjabcik, deminutiv af de äldre formerna, rjab m. och rjab' f., alla i samma betydelse. Dessa slaviska former äro uppenbarligen detsamma som fksl. jar^bi f. rapphöna, hvilket ord återfinnes äfven i de öfriga nyare slaviska språken såsom namn på flere fågelarter, som äro mer eller mindre lika rapphönan och järpen. Den ryska formen är väl förkortad genom bortkastande af första stafvelsen ja- (i st. f. *jarjab').

Mörk adj., fsv. myrker, isl. myrhr (ack. -itean och -hjon; jfr vb. myrkoa); ags. meorc, myrc, mt/rce* fsax. mirlà (germanska grundformen väl *tnerkvjo-). I slaviska språken träffas en likbetydande ordgrupp med k i slutet, hvadan man måste antaga att, om icke likheten är rent tillfällig, lån på något sätt ägt rum. Dit höra t. ex. verbet, fksl. mirhnayti (så skrifvet i God. Ostrom., mruknoyti efter Miklosich'8 skrifsätt) förmörkas, ry. merknut', serb.

mrknuti o. s. v.; vidare adjektivet, serb. kroat, mrk mörk (urslav. *mirkä); medsteg-ringsvokal subst. fksl. mraku m. mörker, töcken, skymning, ry. moroky pol. mrok o. s. v. (urslav. *morku).

Lott ner i Zschr. XI 164 tror, att germanerna lånat från sla-verna, ehuruväl han tillägger, att den svaga möjligheten förefinnes, att de båda ordgrupperna böra alldeles åtskiljas och äro att jämföra med gr. vvxtoq àpoXyto (denna möjlighet antages af Fick III 234). Säkert är i alla händelser, att en rent slavisk rot merk förmörkas måste antagas, emedan den är alltför rik på former af inhemsk prägel och utan germanska motstycken för att man skulle20 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

kunna tänka på lån från germanerna, hvartill kommer, att i litauiskan finnes en rot merk blinka, blunda, som efter all sannolikhet är identisk med slav. merk (jfr Schmidt Voc.II26, FickII629). Åandra sidan kan visserligen mot lån hos germanerna från slaverna an-fltaa, att de hit hörande germanska orden till en del också sakna direkt motsvarande slaviska förebilder, t. ex. det svenska subst. mörker n., fsv. myrker, isl. myrkr n.; men då detta ord ej är kändt utom norden, så kan man misstänka, att det är en yngre form, bildad t. ex. efter det likbetydande rekkr, som är ett urgammalt ord (= got. riqis, sanskr. rajas). Man må icke häller förbise, att de germanska formerna endast äro uppvisade på en del af det germanska språkområdet, men icke i högtyska och gotiska.

B) Ord som inkommit i senare tid närmast frän tyskan.

Bister adj., d. bister, isl. bistr. Af mlågt bister, nylågt. bister, i andra dial. bister med kort t, ndl. byster, nht. dial. beistern (sällsynt ord enligt Grimm Wörterb.). Ordet betyder i äldre och nyare lågtyska vild i detta ords vidsträcktaste begreppsomfång: vilse, förvillad (bister ffán gå vilse, b. lopen löpa omkring utan varaktig stad o. s. v.), förvirrad, skygg, samt bister, skarp om väder, om uppsyn, om kroppslig plåga o. s. v. Äfven kan ordet begagnas som förstärkande adverb (såsom sv. vild t, rysligt o. s. v. i hvardagligt språk), t. ex. lågt. bister moi rysligt vacker, ndl. bijster zuur o. s. v.; jfr d. bistergal.

I likhet med Ihre har Grimm, ehuru med tvekan, tänkt på släktskap med verbet bita. Men om bister också i vissa fall kan vara liktydigt med bitande (t. ex. om köld), så är dock grandbegreppet afgjordt ett annat (till bita höra däremot adjektiven bitter och besk, som hafva en tämligen afvikande betydelse). För öfrigt har äfven Ihre, som oriktigt skiljer mellan två homonyma ord bister, sammanställt detsamma i betydelsen ferox, „atrox om uppsyn med ett polskt adjektiv bystry, utan att han vidare utreder sammanhanget. Sannolikt har han här funnit det rätta. Det lågtyska ordet torde i självfva verket vara af slavisk börd och samma som fksl. bystrU snabb, skarp, skarpsynt (i en fornserbisk urkund också klar om vatten, den vanliga ny-serbiska betydelsen). Ordet är samsla-viskt och finnes i de flesta nyare språken (såsom ryska, polska, bö-miska) gärna användt t. ex. om en strid ström eller om skarp blick, äfvensom åtminstone i polskan oin en eldig, rask häst. Ja det pol-Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 21

ska bystry finnes t. o. m. i ordböcker öfversatt med skygg, vild, liksom verben byatrzec och bystrzyc sie, med blifva vild, blifva ntom sig, jfr mlågt. vorbisteren bringa i vildt tillstånd, förvilla, vårt får~ bistra. — Det af Grimm med beistem sammanställda dial. beistrig munter, flink närmar sig ännn mera till betydelsen det slaviska ordet.

Brits sängställe af bräder, fältsäng, d. fota, no. briêk. Af lågt. britsche, britske, britse i samma betydelse (se Berghans Sprachschatz der Sassen och Bremisches Wörterb.), ndl. brids, nht britsche, brtUsche, vanligare priUche f. Ordet betyder också i danskan ') samt i tyskan ett slags klappbräde, sammansatt af tnnna brädskifvor till frambringande af skrällande slag, mht. britze, brÜUéhe f., hvilket klappbräde vid karnevalsnpptåg fördes af en s. k. britzeU meister såsom anförare för leken. I lågtyskan kan ordet beteckna smällen med ett sådant redskap och äfven ett klatschande slag med flata handen. Vidare kan nht. pritsche betyda sittbräde bakpå en kappsläde, äfvensom dialektiskt i Posen och Lansitz tunn skifva af ett äpple eller en rotfrukt. Hos Weigand omtalas också ett i Vocab. Teuthonista (Köln 1475) förekommande brytz skärm, vägg för en vinstock. Alla de nämnda orden kunna utan svårighet sammanföras under en grundbetydelse bräde, skifva el. dyl., hvadan Grimm Wörterb. tänker på sammanhang med det tyska bret bräde (jfr ock Tobler i Zschr. XXII 136).

Redan ordets form väcker lätt misstankar, att det är slaviskt. Märkligt är också, att ordet i en särskild betydelse förekommer i trakter, där tyskar och slaver bo om hvarandra. Skulle det icke kunna vara identiskt med böm. pfiteslca f., j>ol. przycioska, endemi-nutivform till böm. pHtes m., pol. przycies f. underlag till en träbyggnad, syll, underlagsbjälke? Här är betydelsen visserligen något afvikande från det tyska ordet; men då det är klart, att det slaviska ordet kommer af verbet pol. przyciesae\ -eiosac, ry. pritesat' tillhugga, tillyxa, en sammansättning af det samslaviska verbet, fksl. tesati hugga 2), så torde man hafva rätt att antaga, att grundbety-

*) Om forndanska bristh, brysth i denna betydelse, se Kock Förklaring af forasvenska lagord, Lund 1880, sid. 72.

a) Från detta slaviska verb kommer ry. Usak, böm. tesák m. timmeryxa, äfven sidogevär, kort sabel, huggare. Häraf det äldre tyska tesack, tosaek, disak, dusak, dussäcken o. 8. v. kort svärd, huggare, äfven träsvärd till fäktning (se Sanders D. Wörterb., samt Grimm Wörterb. II 1189). Ordet upptages i Nordisk Familjebok IV 17 i formen dusak såsom ett ungerskt ord.



delsen af substantivet är tillhuggning eller något tillhugget, tillyxadt, hvaraf man lätt kan härleda begreppet bräde eller skifva lika väl som en tillhuggen bjälke.

Pistol 9 nht. pistols, på slutet af 1400:talet bistoUe; fr. pistols, ital. pistola, af omtvistadt ursprung. Enligt några har ordet sitt upphof från stadsnamnet Pistoja, i det man tänkt sig att pistoler först tillverkats därstädes; Diez tänker sig sålunda, att ordet skulle kunna vara en förkortning för pistolese (som förekommer i bet. kort sabel), hvilket annars lär förekomma liktydigt med pistojese från Pistoja. Bland öfriga förklaringsförsök må här nämnas endast ett, som ej finnes omtaladt hos Diez, men som torde förtjäna afseende. Man har nämligen tänkt på ett slaviskt ord, fksl. piftali f. pipa, rörpipa, herdepipa, kroat.piftala f., böm.piitala, piftalf., rj.piXSat f. o. s. v. Det sistnämnda ordet förekom i äldre tid äfven om vissa förr brukliga skjutvapen, alldeles som det svenska rör t. ex. på 1500-talet. — Ordet är en afledning med det fornslaviska suffixet -èll (vanligt i verbalnomina) af det slaviska verbet piskati hväsa, pipa.

Rapphöna f. Perdix cinerea. Af mlågt. raphên n., ndl. rap-hoen; med olika vokal fht. repahuon, mht. rep-, rebhuon jämte rop-, rabhuon (m. m. se Lexer), nht. rebhuhn, repphuhn. Den gamla härledningen af fht. reba, repa, nht. rebe vinranka (förkastad af Ihre) synes vara den mest gängse (jfr Wei g and). Emellertid förefaller den osannolik, emedan man då har svårt att förstå den lågtyska formen raphên. Dessutom kan man väl icke med skäl påstå, att rapphönan företrädesvis vistas bland vinrankor; hon är annars känd för att vistas på eller i närheten af åkerfält, hvarföre hon kallas feldhuhn i Tyskland, agerhene i Danmark, åkerhöna i Skåne. Formväxlingen i tyskan är lättare begriplig, om ordet är främmande.

Hos Mikl. Lex. 1147 antydes sammanhang mellan rebhuhn och fksl. jar½bi (förr omtaladt under ordet järpe, sid. 19.). Det ser ut som om han ville härleda det slaviska ordet från det tyska (?). En sådan uppfattning förefaller underlig, och vi kunna icke (med Gihac 149) hålla den för god, då det slaviska ordets former stämma så väl öfverens med hvarandra i de olika munarterna och afgjordt hänvisa på en urslavisk grundform jar&bi med nasalvokalen q, och med ett ur den tyska formen ej förklarligt begynnande ja- je-, som endast saknas i ry. rjab\ rjàbSik, där det lätt kan vara förloradt. Det tyckes vara vida sannolikare, att tyskarne lånat ordet från slaverna (jfr t. ex. sloven. jereb, serb. jareb) med bortkastande af förstafvel-



sen samt med förtydligande tillägg af det tyska ordet hån, huon böna. Det lågtyska a skalle kanske lättast förklaras ur en slavisk form med ja = fornslav. 4,; jfr t. ex. laus. jerjab järpe.

Smärta f-, d. smerte. Af mlågt. smerte, smarte f., ndl. smarty smerty gammal-eng. smerte, ny-eng. smart, fbt. smerza f. (Otfrid), smerzo m., nht. schmerz m. — Smärta v., mlågt. smerten, smarten sv. v., (ags. smeortanf) gammal-eng. smerten9 fht. smerzen (oviss böjning), mht. smerzen st. v., nht. schmerzen sv. v. (o. s. v.). Man har sammanställt dessa ord med lat. mordere bita (där 0 sknlle vara förloradt?) samt med gr. tS(keqdakéoq3 öpsqdvos gräslig, förfarlig af en rot smard (se Curtius, Schade m. fl.).

Emellertid finnes redan hos Ihre antydt möjligt sammanhang med det s. k. »slavonska» smert död. Grimm

(Geschichte d. D. Sprache 1032) tror också, att det forntyska ordet »ursprungligen innehållit begreppet dödskval», och sammanställer det med fksl. m-mrltl f. död (ry. smert\ pol. smiere o. 8. v.) samt med litan. smertis i samma betydelse, hvilken sammanställning tveksamt antages af Weigand. Emellertid har hvarken Grimm eller Weigand dragit den nödvändiga slutföljden häraf. Det slaviska ordet är ett med det slaviska prefixet su (sanskr. sam) sammansatt verbalsubstantiv med 8uffixet*-fö af roten mer (sanskr. mar o. 8. v.) dö, jfr t. ex. slav. vb. miriti, mriti dö, adj. mritvu död o. s. v. Då det slav. su-heter litau. sm-, så är klart, att först och främst litau. smertis är ett slaviskt lånord (jfr Schleicher Litau. Gramm. 168), t. ex. från hvitryska smerc (Briickner 135). Lika klart är också såväl af det begynnande s, som icke kan vara något germanskt prefix, som af det slutande t, hvilket ej undgått ljudskridning, att det tyska ordet endast såsom lånord kan vara samma som det slaviska. Om nu den angelsaxiska formen smeortan får anses misstänkt, då den i yngre ordböcker synes influtit blott genom afskrift ur Soraner's ordbok (1659), och man därföre kan tillåtas att tro det engelska ordet vara lånadt från Tyskland, så finnes intet språkligt hinder för den meningen, att tyskarne lånat sitt ord från slaviska språk, vare sig af en slavisk form med er eller med sonantiskt r i stammen, såsom böm. smrt\ serb. kroat, smrt o. s. v.

0) Ett ord som kanske ftr direkt lånadt i nyare tid.

Katten, vanlig eufemism för djäfvulen i svordomar. I flere slaviska språk finnes ett ord kat m. bödel, skarprättare. Alldeles som24 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

det tyska henker och vårt böfveln, förvrängning af bödel, användes detta kat gärna i svordomar, såsom t. ex. böm. aby tê kat — nlit. »dass dich der Henker». Framför allt synes det vara med förkärlek nyttjadt af polackarne i en mängd olika svordomar. Det torde icke vara orimligt att tänka sig, att svenske krigsmän under fälttågen pä. 1600:talet kunnat lära sig använda detta ord af sina fiender, äfven om de icke känt dess betydelse eller eljest förstått fiendernas språk. Ordet kunde så mycket lättare fästa sig i minnet, som det påminde om det svenska ordet katt felis.

III.

Ord af oviss härkomst, hvilkas tillvaro hos germaner och slaver enligt konsonantiska ljudlagar visar sig

bero på lån.

Inledningsvis namnes, att sådana ord af antydd art, som finnas allmänt utbredda äfven hos andra europeiska folk utan att säkert vara hos dem lånade, icke egentligen tillhöra vårt ämne enligt uppgjord plan, då de skulle kräfva särskilda undersökningar utom de germanska och de baltiskt-slaviska språkens område. Sannolikhet för lån från slaverna torde i de flesta dylika fall för öfrigt vara jämförelsevis liten. Några få exempel må dock i korthet omnämnas:

1) Humle, fsv. humbli (UplX.), isl. humli eller humall (?), no. d. humle; jfr mlat. humlo, humolo, humelo, senare mlat. humulus (fr. houblon möjligen af *hupelo, hörande till mlågt. mndl. hoppe, hvaraf mlat. hupat) — fksl. chmêli eller chmeli(?)> ry. chmêt o. s. v. Ordet fins också i de finska språken, äfven tatariska o. s. v. *).

2) K a ut, mlågt. kant, kante, ndl. kant (nht. kante från lågtyskan); ital. sp. pg. cantOy gfr. cant; lat. canthus, lyulring, gr. xavfrog a) hjulring b) ögonvrå (kanske keltiskt ord? se Diez) — pol. kaj m., lillry. laus. serb. kut, böm. kout, sloven. kot (— fornslav. *kat4u)9

') Se vidare om detta ord Hehn 410 — 416; jfr T horn sen Den got. sprogklasses inflydefee 117, Ahlqviet De vestfinska språkens kulturord 37.Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 25

3) Karp Cyprinus carpio, mlågt. karpe f. (Weigand), fht. car-j>ho, nht. karp fen; mlat. carpa (6:e årh.), senare carpio, carpo, car-jf>us9 sp. carpa, ital. carpione o. s. v. — sydslav. krap (hvaraf rumän, crap, se Gihac 81).

4) Kat^ fsv. katter, isl. AtfWr o. s. v.; mlat. catus, fr. chat, ital. ^to o. s. v. — ry. pol. o. s. v. kot m., fksl. kotUka f. o. s. v.

Om de tre senare orden hänvisas till Hildebrand i Grimms Wörterb. V, där de finnas utförligt behandlade. Likväl

följa vi icke denne författare, då han i uppenbar strid mot ljudskridnings-lagen vill tro, att katt och karp skulle varit från början hemma hos alla de europeiska folken. Man måste antaga mellanfolkligt lån i dylika fall, så ofta det icke är fråga om sådana ord som kunna tänkas självständigt uppkomna efter den germanska ljudskrid ning ens genomförande, emedan de härma ett naturljud (ett sådant undantagsfall kan tänkas i ordet kaja, se nedan IV). Det är blott en fördom att tänka sig Europas folk i forntiden så isolerade, att icke dessa och flere dylika ord kunnat sprida sig öfver hela världsdelen genom lån från folk till folk. Jfr t. ex. Hehn Kulturpflanzen etc.

5) Trumma, fsv. isl. trumba rör, trumpet, fht. trumba, trumpa o. s. v.; ital. tromba, sp. pg. trompa, fr. trompe. — fksl. yol.troyba, ry. laus. serb. truba, böm. trouba: omöjligen af lat. tuba (jfrDiezJ.

A) Fornnordiska ord.

Köpa v., fsv. köpa (pret. köpti), isl. kaupa (pres. kaupi9 pret. keyptd) o. s. v. i öfriga germanska språk med två böjningsformer: a) got. kaupon, ags. ceápjan, fsax. kop6n% fht. koufon o. s. v.; b) ags cêpan, cypan, fsax. kopian, fht. koufen, mht. keufen (= urgerm. *kaupjan). — Köp n., fsv. köp, isl. kaup n. o. s. v., i andra germanska språk mest med maskulint kön. I alldeles samma betydelse finnas i slaviska språken två verbalformer, båda samslaviska: a) fksl. kupiti o. s. v., motsvarande det germanska *kaupjan, b) fksl. kupovati o. s. v. (jfr germ. kaupon). Vidare finnes ett fksl. kupa m. köp, samt ett samslaviskt subst. fksl. kupici m. köpman o. s. v. (På baltiskt område fins litau. kupczus köpman, lånadt från slaviska språk, såsom synes af u = slav. u, hvilket annars motsvaras af litau. au).

Enligt den vanliga åsikten äro hithörande ord af latinskt ursprung, lånade först hos germanerna och i andra hand hos slaverna26 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

af lat. caupo m. hökare, krögare, viktualiehandlare och af det-däraf afledda verbet cauponari idka viktualiehandel o. 8. v. Mod eaupones skulle betecknats romerske småkrämare, som vandrade omkring i barbarernas land. Emot denna åsikt invändes af H i Ide-brand i Grimms Wörterb. V dels, att det romerska eaupo ensamt; näppeligen skulle varit tillräckligt att gifva upphof åt en så rik ordgrupp, som representeras af de germanska och de slaviska orden, och som därtill har mycket allmännare betydelse än det romerska ordet; dels att det vore mindre troligt, att de romerske köpmännen skulle kallat sig eaupones, då sådane hos romarne utgjorde en föraktad folkklass; dels slutligen att ordet alldeles saknas hos de romanska folken, som för att uttrycka motsvarande begrepp använda afledningsformer af lat. tneræ vara (t. ex. fr. marchand, marcké o. s. v.) eller andra uttryck. Lottner i Zschr. XI 173 tror, att germanerna lånat de hit hörande orden från slaverna, samt att de slaviska orden äro inhemska, väl rotbesläktade med, men icke lånade från lat. caupo, kanske äfven si. m. grek. xccnijlog, hvilket betyder detsamma som eaupo.

Till stöd för lån från latinet kunde anföras, att substantivet fsv. köpt köpare, isl. kaupi, fht. ehoufo sv. m. till formen sammanträffar med lat. caupo. Men å andra sidan är icke visadt, att ordet är samgermanskt, och betydelsen talar icke för direkt lån af detta ord såsom stamord till de öfriga, utan snarare for afledning af detta såsom ett vanligt nomen actoris från verbet och kanske uppkommet i senare tid självständigt hos nordbor och hos högtyskar.

Men det finnes en annan omständighet som kanhända får anses tala för den meningen, att ordet med större grad af sannolikhet kan antagas lånadt från germanerna till slaverna än omvändt, nämligen diftongen au gent emot slav. t*. Det slaviska u är visserligen alltid uppkommet af äldre au och motsvaras regelrätt af såväl litauiskt] sojn germanskt au. Och det finnes flere exempel på slaviska ord med u lånade af germanska med au, t. ex. det samslaviska kusiti smaka = got. kausjan (jfr got. Husan samt lat. gu-stare o. s. v.), fornslav. (kroat.) bugu armring — isl. baugr, fht. boue (si. m. vårt båge, vb. böja o. s. v.), fornry. nuta nötkreatur» isl. naut, sv. nöt (si. m. våra vb. njuta och nyttja) o. s. v. Men däremot finnes, väl att märka, intet säkert fall, där ett germanskt ord med au är ett slaviskt lånord. Nu skulle man ju kunna tänka sig detta bero därpå, att öfvergången från au till u i slaviska grundspråket varit genomförd i inhemska ord mycket tidigt, så att kanske icke ens tillfälle funnits till ett urgermanskt lån från slavernaSvenska ord belysta gepom slaviska och baltiska språken. 27

med det slaviska au bibehållet såsom diftong, under det att dock slaverna kunnat allt framgent förvandla den för dem främmande diftongen au till u; en sådan diftong saknas än i dag hos de flesta slaviska folk, och tendensen till dess sammandragning till ett enkelt ljud kan väl således antagas hafva länge fortfarit. Häraf följer, att från formens synpunkt det slaviska kupiti o. s. v. under alla möjliga förutsättningar kan förklaras som ett germanskt lånord, hvaremot det germanska kaup- endast i den händelsen kan vara af slaviskt ursprung, om den slaviska formen hetat kaup- (icke kup-) vid den tid, då hit hörande ord började komma i bruk hos germanerna. En sådan händelse är visserligen mycket möjlig, men den kan icke utan vidare anses för självklar. — Vi anse det sålunda, då äfven ursprunglig germansk börd synes mindre sannolik, därföre att verbet har två olika böjningsformer, hvilket häntyder på yngre bildning, för rådligast att icke öfvergifva den gamla härledningen från latinet.

Läka v., fsv. lœkia, no. lœkja (föga brukligt, se Aasen), d. lœge. — Läkare m., fsv. lœkiare, lœkœre, no. lœkjar; i samma betydelse fsv. Icekir m., d. lœge, hvilken form är samgermansk = got. Ukeis^ ags. lœce, fht. láchi. En tredje form är isl. lœlcnir m., som ansluter sig till motsvarande verb lœkna, hvilket stämmer med verbet i andra germanska språk, got. lêkinön, ags. lácnian, fht. làchi-nån. Sannolikt är å ena sidan isl. lœknir en nybildning ur verbet lœkna i st. f. äldre lœkir, å andra sidan verbet fsv. lœkia nybildning för lœkna. — Samma ordgrupp finpes af gammalt hos slaverna också med k, hvilket bevisar att lån ägt rum. Hit höra följande samslaviska former: 1) fksl. léku m. läkedom; 2) fksl. Uèiti v. läka; 3) fksl. lékari m. läkare (litau. liêkorius säkert slaviskt lånord). — Motsvarande ord finnas ock i finskan.

Egentligen kan frågan, om hit hörande ord hafva prioritet hos germaner eller hos slaver, anses afgjord, då det är visadt, att i keltisk a språk finnes ett hithörande ord med g motsvarande germ. k (Diefenbach Goth. Wörterb. II 134, Lottner Zschr. XI 173); nämligen det iriska liaig m. läkare (gen. lego> nom. pl. lege$ se Windisch Irische Texte 662), hvars grundform torde vara *lêgi-eller i alla händelser en form med ê i stammen. Det germanska lêk- är således uppkommet med ljudskridning af ursprungl. leg-, hvadan slav. lêk- måste anses lånadt från germanerna (allt under förutsättning, att icke möjligen keltiskt g skulle kunna komma af germanskt k?). Vi hafva emellertid ansett lämpligt att här upp-28 Svenska ord belysta genom slaviska ock baltiska språken.

taga orden i fråga till behandling, dels därföre att en af de mest kände etymologer, Fick (III 261), fortfarande lämnar frågan öppen, dels därföre att en del af de slaviska formerna är för 6ss svenskar af särskildt intresse, oafsedt frågan om hela ordgruppens första örsprång. Att det slaviska verbet UZiti till formen sammanträffar med det svenska (östnordiska) lœkia, som på germanskt område står enstaka, våga vi visserligen icke förklara genom påverkan från ryskan, då det gamla k hos slavenia säkert mycket tidigt här öfver-gått till <T; utan det är väl framkalladt genom inverkan af fsv. subst. lœkir. Men i fråga om det nyare svenska läkare, fsv. läktare, som icke ens har motsvarighet i danskan, än mindre i något annat germanskt språk, kan man icke utan skäl misstänka inverkan af det ryska lekar (med eller utan förmedling af det finska lååkårif). Det synes nämligen betänkligt att förklara kekiare såsom en nybildning utgången från verbet lœkiay emedan det är högst tvifvel-aktigt, om suffixet -art, som från början var endast ett den o mitt at i vt suffix, i svenskan så tidigt kunde användas till de ver b a-tiva bildningar1). Icke häller torde lœkiare tillfredsställande förklaras såsom småningom framvuxet ur den äldre formen lœkir därigenom att r behandlades som hörande till stammen, såsom t. ex. i lœkiregœf redan i äldre Vestgötalagen. Ty detta fastväxande af ett r, som egentligen är nominativändelse, kräfver själft sin förklaring, och det kan sättas i fråga, om icke redan däri kan spåras inflytande från andra sidan Östersjön, dit svenskar ofta färdades i forntiden.

Lök m.9 fsv. löker lök, men äfven ört i allmänhet, isl. laukr, ags. leác o. s. v. i öfriga germanska språk (i gotiskan är ordet dock ej uppvisadt). Samma ord fins i alla slaviska språk med ib, som röjer lån, fksl. luku o. s. v.

Ordets hemort är oviss (jfr Lottner Zschr. XI 174). De fle-ste synas antaga, att ordet är germanskt, af det starka verbet lakan. Men då Gr i mm förklarar namnet «ab aperiendo folia», så tänker däremot Weigand på ordas Geschlossensein der Wurzel», Schade åter på «die Lösbarkeit, Abschälbarkeit der Häutchen, aus denen die Zwiebel besteht»; hos Fick III 260 finner man ordet utan närmare förklaring ställdt zu luk biegen(?J. Emellertid påpekar Hehn

*) Vi använda termerna denominativ och deverbativ hällre än sekundär och primär, som också brukats i samma mening (t. ex. af Os t-hoff), emedan de kunna missförstås.

1T8, att ett liknande ord finnes allmänt hos kelterna: fornir. lusa,

l¾*«, hvilket ord i likhet med det fornnordiska ordet betyder såväl

ört i allmänhet som särskildt lök (W indi sch Irische Texte 673).

Då iriskt s9 ss kan vara uppkommet af ks, tänker sig Hehn, att

germanerna möjligen lånat ordet från kelterna i en äldre form med

Jcs och behandlat s i slutet såsom germanskt nominativmärke(?).

Hehn inlåter sig icke på frågan, om det germanska au sålunda kan

förklaras.

Jämför man utan afseende på de keltiska formerna det germanska ordet med det slaviska, så kan au i det förra möjligen väga något till förmån för den meningen, att slavenia snarare äro låntagare från germanerna än långifvare. Ty slav. u kan alltid förklaras ur ett äldre au; men för att germ. lauka- skall kunna vara slaviskt lånord, förutsattes ett slaviskt *lauko- med diftong au o-förändrad på den tid ordet lånades (jfr köpa).

Plog» fsv. plogher, isl. plágr, mlågt. plöch in., gammal-eng. plow (från 11 årh.. Hehn 482), flit. phluog o. s. v. Ordet finnes hos alla slaviska folk, fksl. plugu m. o. s. v. (litau. pliugas lånadt från slaviska språk, Br fick ner 120). Att det icke är rent germanskt, framgår tämligen säkert af det begynnande />, dessutom är det ej kändt i angelsaxiska och gotiska.

I urkunder känner man ordet tidigast i longobardiska lagen på 600:talet i uttrycket plovum (var. ploum, plobttm) aut aratrum (i ack. sing.). Se Grimm Gesch. d. D. Spr. 56, Hehn 482. Grimm antager, att tyskarne lånat från slaverna och sammanställer plugu med gr. nlolovj sanskr. plava skepp, i det han tror, att ordet älst betydde just skepp (jfr Weigand). Att ordet kommit från slaverna, antages också af Lottner Zschr. XI173; emellertid kan dennes anmärkning, att germanerna hafva andra inhemska uttryck, got. hoha, samt fsax. erida, isl. aràr (sv. årder = trästock), icke tillmätas någon betydelse, då äfven slaverna hafva sitt radio, fksl. ry. ralo o. s. v. (jfr litau. arklas) af roten ar (slav. or) plöja.

En motsatt mening, att slaverna hemtat sitt plugu från Tyskland, förfäktas af Hehn, som tror, att ordet från början utgått från keltiska folk. Han stöder sig därvid dels på ett ställe hos Plinius med osäker läsart, som tolkas så, att en förbättrad form af plog skulle uppfunnits i Rætien, dels på sin egen uppfattning af kulturutvecklingens spridning i allmänhet från kelter till germaner och först i andra hand till slaverna. Emellertid kan det näppeligen sägas vara bevisadt, att slavernas åkerbruk stod lägre än germanernas på

den tid här är i fråga, och i alla händelser har man skäl att tro, att slaverna redan i urminnes tid voro ett eminent jordbrakande folk (jfr Kr ek Einleitung in die slavische Literaturgeschichte, Graz 1874, p. 41—43).

Se vi nu på själfva språkformen, synes en viss sannolikhet finnas för den meningen, att tyskarne icke lånat ordet från slaverna. Af det slaviska plugu skulle man väl snarare väntat ett tyskt *plug-, icke plog-. Det torde icke finnas något exempel på ett forngermanskt

0 uppkommet af slaviskt u, men väl finnas flere exempel på motsatsen ; jfr t. ex. fksl. bukt/ bok (träd) och bokstaf af got. boka (jfr lat. fagus o. s. v.), ry. stul stol af fornnord. stoll eller af lågt. stol, väl äfven ry. dumati och 'duma af got. doms, o. s. v. *). Af rent formella skäl äro vi således böjda för att med Weigand hålla det slaviska ordet för lånadt från tyskan, ehuruväl dessa skäl knappt kunna anses fullt afgörande.

Silke n., fsv. silki, selke, isl. silki n.; ags. seoloc silke, silcen adj. af silke, eng. silk (subst. och adj.). Jfr fht.

silecko, selecho toga, selachin stragulum (Graff Althochd. Sprachschatz VI 190).

1 samma betydelse finnes fi. silkki, samt litau. szilkai m. pl. silke (szilkas m. silkestråd) jämte silkai bomull. Vidare fksl. (fornryska) Selku, èliJcu (jfr Schmidt Voc. II 33) samt Zolkii, ry. Zélk (uttalas Solk), hvitry. iovk, lillry. fovk.

Ordet härledes, som bekant, af lat. sericum eg. seriskt tyg, sidentyg, neutr. af adj. seriens serisk, gr GijQêxog (mlat. äfven siri-cus, kanske — gijqixos med nygrekiskt uttal), af folknamnet Seres plur., som skall betyda ett folk i östra Asien. Det i de nordeuropeiska formerna gemensamma l för lat. r måste bero på lån på ett eller annat sätt. Då sidenet i forntiden var en österländsk produkt, kan man misstänka, att äfven vårt ord med sitt l härstammar från Asien. Rörande ordets spridning inom själfva Europa kan förmodas, att Skandinavien utgjort mellanled mellan England och Ryssland (med Litauen), eftersom ordet ej är uppvisadt i norra Tyskland. För öfrigt är ordet icke häller kändt hos andra slaviska folk, där man i samma betydelse träffar dels ett ord svila f. af okändt ursprung (Mikl. Lex. 825), dels de från tyskan lånade fksl. godovabli, böm. hedvdb, pol. jedwab' o. s. v., samma som isl. gu6vefry gothefr), samt zida = fht. sida, mlågt. side (vårt siden) af lat. seta.

') Slav. buda bod, troligen lånadt af det nordiska ordet i samma betydelse, kan sålunda förklaras lika väl af fsv. bop som af isl. 6t& (af verbet fsv. böa, bo, isl. b tia).



Skatt, fsv. skatter, isl. skattr; got. skatts o. s. v. i alla germanska språk i flere betydelser: a) mynt, penning, b) afgift, c) i fornfrisiskan (sket, schet) nötkreatur, boskapsdjur, o. s. v. Till begreppsutvecklingen är ordet analogt med lat. pecunia samt med germ. fehu, sv. fä, som i vårt fornspråk ofta betyder egendom, i-synnerhet rörligt gods, äfvensom med grek. xTtjvog. Hos slaverna fins ordet allmänt i betydelsen nötkreatur, boskapsdjur: fksl. skotu, nyslav. skot i alla språken 1).

Af t i stanislutet synes, att lån mellan slaver och germaner ägt rum. Och 'då samgermanskt tt är svårt att förklara genom kända ljudlagar, äro germanerna här sannolikt låntagare. I got. åtta fader, fht. atto, mht. atte, ätte, kan man möjligtvis tänka på självständig nybildning «ur naturljudets alltid rinnande källa» (Lo11-ner, Zschr. XI 167), men äfven här kan misstänkas lån från det slaviska *otu (fornböm. ot), som förutsattes som stamord till det samslaviska otäci fader; jfr ock grek. &%%a o. s. v.

Stolpe, fsv. stulpi, stolpi m., fornno. stolpi, isl. stálpi, no. d. stolpe. Ordet finnes visserligen i mlågt. stolpe, stolpstucke, men det är troligen lånadt, åtminstone delvis från svenskan, då det på ett ställe omtalas såsom en svensk handelsvara. I äldre nederländska lär det ock förekomma hos Kilian (1623), men då det är alldeles okändt i nuvarande språket, kan man också här misstänka tillfälligt lån i följd af handel med nordiska trävaror. Men dessutom finnes ordet i litau. stulpas (antagligen ryskt lånord, Briickner 139), samt i alla slaviska språk: fksl. stlupu, ry. stolp, serb. stup (af *stlp), pol. stup, böm. sloup (af äldre slup, stlÜp) o. s. v., alla hänvisande på en grundform *stulpu, som antingen kan vara en ursprunglig form eller af ett urslav. *stilpu (Schmidt Voc. II 31).

Nära till hands kunde ligga att föra vårt ord till verbet stjälpa* fsv. stiœlpa, som synes varit ursprungligen starkt till sin böjning (Rydqvist I 199 f.). Af samma rot finnes utom norden mlågt. stulpe, stolpe lock, hölje, stolpen v. lägga på lock, hölja öfver (nht. stälpe och stolpen från lågtyskan). Men att skilja det nordiska ordet från det slaviska är lika svårt som att härleda detta senare från Skandinavien. Också antager Lott ner Zschr. XI 174, att nordborne lånat ordet från Ryssland.

') I fornryska betyder skotu äfven skatt, penningar (Mikl. Lez. 849), troligen genom inverkan från Skandinavien på Varägernaa tid (Thomsen Urspr. d. Buss. Staates» 135).



Förhållandet blir inveckladt därigenom, att flere slaviska språk äga ett annat ord i samma betydelse, som har b i stamslutet, men för öfrigt är alldeles lika: fornryska stolbu, ry. stolb, hvitry. lillry. stovby serb. stub (jfr lett. stulbs, lånadt från ryskan, men en annan form än litau. stulpas, med hvilket det sammanblandas hosBrtick-ner 185). Kanske får ock till samma stam föras fksl. stiuba stege, trappa (Mikl. Lex. 884). Då germanskt p regelrätt motsvarar slav. by kunde man frestas att tro, att vårt stolpe varit ett samgermanskt ord, samma som urslav.

stulbu, men slav. stulpu en biform uppkommen genom germanskt inflytandef?).

Stork, fsv. storker, isl. storkr, d. stork; ags. store, mlågt. stork, fht. storah, storh o. s. v. Ordet fins hos balterna, litau. stdrkus, lett. starks, samt hos slaverna: fksl. strUku (stirku, sterkå väl fornryska), bulg. stråk, ètràk, serb. strk, Strk, slov. èterk, samt med af-vikande slutkonsonant ry. sterch.

Meningarne om ordets härkomst äro delade. Lott ner Zschr. XI 174 lemnar frågan öppen; hos Miklosich namnes det icke bland «Fremdwörter». Däremot förklaras det af Schade 875 f. för germanskt och anses betyda «der starre, steife Vogel»: grundform *sturka, liktydigt med starka (jfr Fick III 346). Men då Schade stöder sin mening, att slaverna lånat ordet, därmed, att det hos dem förekommer »einzeln neben den nationalen Benennungen», så bör detta jämkas så, att ordet visserligen saknas hos vests la ver na, men finnes af gammalt brukligt hos alla de öfriga folken. Vi anse visserligen också för troligast, att ordet är germanskt (jfr också Cihac 362, Schmidt Voc. II 31), men hålla det icke förafgjordt.

Det finnes en omständighet, som vi icke funnit påpekad hos de språkforskare vi rådfrågat, men som bör omnämnas, emedan den kan hafva betydelse för afgörandet af ordets hemland, nämligen den, att det finnes två storkarter, hvit stork och svart stork. Den senare är allmän i flere af de slaviska landen, men mindre vanlig i vestra Europa. Då nu det ryska sterch endast säges om hvit stork, men den svarta i ryskan har annat namn, kan den förmodan ligga nära, att de slaviska folken lånat vårt ord från tyskarne såsom namn just på den hvita storken till åtskillnad från den svarta.

Sårk lintyg, fsv. særker m., isl. serkr skjorta, pansarskjorta (gen. pl. serkja); ags. serce, syrce f. pansarskjorta, tröja, gammal-eng. serk, sark. — Mlat. sarica, sareea f. slags tröja, lifstycke, sa-raca, sarca slags klädesplagg eller tyg. — Fksl. sraka f., sraky f.Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 88

vestis, tunica, demin. sracica; ry. soroka slags hufvudbonad af linne, demin. soroUka; lillry. soroika skjorta, sloven. srajca af sraSica (Mikl. Frw. 127); den slaviska grandformen är *sorka.

Ordet är tydligen lånadt från folk till folk. Schade tror, att det från slaverna lånats till Skandinavien och därifrån till England. Ett skäl däremot är, att ordet har feminint kön i slaviska språken och angelsaxiskan samt i den latinska formen, men masku-lint i de nordiska språken, som skalle varit de förmedlande. A andra sidan talar formväxlingen sraka, sraky i forakyrkslaviskan för, att ordet där är lånadt. Inga språkliga skäl synas tala mot germansk härkomst. Skulle det vara germanskt, och om Schmidt (Voc. II 76) riktigt förklarat lat. serous och servare ur en rotform sergv- = baltiskt-slav. serg vakta, så kunde man kanske för vårt ord uppställa en germansk grundform *sarkvjo eller *sarkjo f. el. dyl., som kunde betyda skydd, skyddande klädnad eller något sådant (?)• — Om det finska sarka vadmal möjligen på något sätt hör hit (jfr Ihre), lämnas därhän. Det af Schmidt (Voc. II 138) till vårt ord ställda litau. szarkas fiskare-rock synes vara ett annat ord (= hvitry. Serak, pol. sierak, B rÜ ek ner 140).

B) Ord som i svenskan inkommit frän tyskan.

D#lk, d. ndl. dolk) nylågt. dolk, dulk, nht. dolch, på 1600:ta-let äfven tolch och doUich. I samma betydelse böm. tulich, pol. ttdich (föråldradt), sloven. tolih. Gr i mm Wörterb. tror, att tyskarne lånat från slaverna. Miklosich (Frw. 132) synes vara af motsatt mening.

Körmår m. af lågt. körsner, mlågt. korsener, mht. kärsenœre, kursner^ kursner, nht. kurschner: afledning af mlågt. korzene f. pälsrock, mht. kursen, kursen, fht. chursinna, crusina, agg. crusene, crusne, mlat. crusina, crusna, crosina, crosna f. (kändt från 10 århs. enligt Hildebrand i Grimms Wörterb. V 2820); samma ord också hos slaverna: fksl. kruzno n., ry. karznoy böm. serb. krzno, sloven. kermo. Äfven en afledd form = vårt körsnär finnes i serb. krznar, sloven. kerzndr, böm. krzndf (däremot pol. kusznierz nyare tyskt lånord).

Meningarna äro delade, om tyskarne lånat från slaverna eller icke; dock antaga de fleste slavisk härkomst i närmaste hand, ehuru-väl ordet kanske är främmande äfven hos slaverna.

baltiska språken.

Smit en metall; af nht. zink (nu vanligen neutr., förr mask-)» i slutet af 1400:talet zinken m.; något senare förekommer lat. jz&mt-cum om sinkmalm i Kärnten, Graabiinden och Schlesien (Sch»de 1280). Weigand tänker på sammanhang med fht. zinco* zincfao hvit fläck i ögat, mht. zinke m. (Lexer 1125). Från Tyskland har ordet spridt sig till det öfriga Europa. Äfven i slaviska språk finnes detsamma, dels i en form som afgjordt är tysk (t. ex. ry. cinXz)* dels också i en form med mera slaviskt utseende, nämligen böm. cinek (gen. cinku), serb. cinak (gen. cinká) o. s. v. Visserligen kan detta icke bevisa, att ordet icke är lånadt, ty en alldeles likartad form finnes t. ex. i det säkert tyska lånordet, böm. pol. rynek (gen. rynku)y ry. rynok (gen. rynka) af mht. rtnc, nht. ring. Men då sinkmalm (s. k. gallmäja) förekommer i riklig mängd i Schlesien, ett, gammalt slaviskt land, där ännu en del af befolkningen talar slaviskt tungomål, så kan man komma på den tanken, att vårt ord ursprungligen är en slavisk afledning med k-suffix (som vanligen har deminutiv betydelse) af det hos slaverna från det tyska zinn lånade ordet cin m. tenn. Vi antaga då, att sinken, då den först blef känd, fick namn efter den metall, som den tycktes mest likna, men med deminutivsuffix såsom ett slags beteckning för af art, bi-form däraf. Det kan anmärkas, att tennet finnes förblandadt med en annan liknande metall, bly, i det slaviska olovo n., som i de flesta slaviska språk betyder bly, men i storryskan, likasom det därmed identiska (troligen lånade) litau. älvas, lett. cdw8> alwa betyder tenn.

Trapp en vadarfågel, Otis tärda. Mlågt. trappe, mht. trappt trap, trapgans, äfven drappe (1469 i Rhentrakten, se Weigand). Samma ord fins i slaviska språk i olika former: pol. dröp m., böm. dröp, drof, serb. kroat. slov. droplja; ry. drofá, drachva, lillry. drochva. Att ordet ej är från början slaviskt, kan man taga för gifvet, då p å ena sidan och /, chv å den andra ej kunna förklaras nr hvarandra. Härkomst från tyskan (jfr Mikl. Frw. 85) kan endast antagas, ifall de tyska formerna med p vore egentligen lågtyska, och därjämte funnits en högtysk form med / (hvarur slav. chv kan förklaras såsom hvitry. chvorma form, chcarba färg af nht. farbe, chvortuna lycka af fortuna o. s. v., där chv blifvit kv i lånade litauiska former, se B rÜ ek ner 101). Emellertid är antagandet betänkligt, då man väl i sådant fall borde vänta sig äfven hos sydslaverna en form från högtyskan. Ordet är väl ursprungligen hvarken tyskt eller slaviskt.

## IV.

## Andra ord af oviss härkomst, belysta genom slaviska

## och baltiska språken.

Äfven här hafva i allmänhet icke sådana ord upptagits till behandling, som finnas utbredda äfven hos andra europeiska folk utan att med visshet vara lånade till dem. Exempelvis må dock omnämnas ett ord:

Staga jämte stufva (stu i sammansättning), fsv. stova, stuva, êtugha, isl. stofay no. stova, stoff a (o. s. v.), d. stue; ags. stofe, mlågt. mndl. stove, fht. stuba, stupa o. s. v.; mlat. stuba, stufa, stupa, ital. stufa, sp. pg. estufa, prov. estuba, fr. étuve. — fksl. (*istuba) istba, ry. istbáj izbá, pol. serb. izba, böm. jizba o. s. v., demin. ry. istebka, pol. izdebka o. s. v. Om detta ord yttrar Hehn 122: «Woher die Stube, urspriinglich ein heizbares, feuerfestes Gemach, besonders zum Både eingerichtet, eigentlich stammt, ist dunkel.» Med afseende på betydelsen märkes, att det hos romanerna endast synes beteckna badstu eller ugn; hos germanerna kan det jämte denna betydelse också sägas om ett mindre boningshus eller boningsrum; hosslaverna synes det endast beteckna litet boningshus, alldeles motsvarande det svenska stuga i dess vanligaste betydelse, bondstuga.

### A) Fornnordiska ord.

Barr n. det syl- eller nållika bladet på träd af familjen Coni-feræ, isl. barr m., no. d. bar n. Detta nordiska ord faller i ett nytt ¾jus vid jämförelsen med en slavisk ordgrupp, som utan tvifvel är besläktad; dit höra fksl. boru m. (u-stam) och borije (af *borlje)n. pinus, cypressus, cedrus, arbor, silva (Mikl. Lex.), ry. bor m. barrskog, pol. bor, böm. bor i samma betydelse (laus. bör barrträd, för-åldradt enligt Pfuhl), serb. kroat, bor barrträd, borik m. barrskog, borje n. barrskog. Visserligen är betydelsen icke alldeles densamma som i det nordiska ordet, men det är att märka, att detta senare hälst begagnas kollektivt och i norskan särskildt (enligt A as en) alltid kollektivt, ja

hälst om barrträdens kvistar med blad. Då barrträden lättast kännas igen på sin barrbeklädnad, förefaller det icke osannolikt, att slav. boru också ursprungligen betecknade just denna beklädnad. En sådan förmodan försvagas icke af den omständighe-36 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken.

ten, att betydelsen af boru växlar i de olika manarterna, sa att det än betyder ett träd, än sammanblandas med det genom själfva sin form afgjordt kollektiva borije. Skulle det nordiska barr vara samma ord som slav. boru, måste med afseende på det dubbla r antagas, att det är ett gammalt lånord (analogt med skatt = slav. skotu> se ofvan III kap.). I annat fall, d. v. s. om man endast antager rotsläktskap och håller vårt ord för germanskt, finge man uppställa en grundform *bariza-% alldeles som isl. barr korn, bjugg (Alvissmál 32) motsvarar got. bariz- i adj. barizeins; jfr ags. bere m. i samma betydelse.

Med afseende på ordets rot skulle man möjligen med ledning däraf, att namnet på ett af våra barrträd gran, isl. grön f., formelt sammanträffar med isl. grön skägg på öfverläppen, kunna tänka på slägtskap med det forngermanska barda f. skägg = fksl. bräda (urslav. *borda), litau. barzda f., ifall detta är afledt med ett ursprungligt -dhá. Dock är detta ord i viss mån gåtfullt, då man i latinet har barba (jfr Fick I 684); det är svårt att förklara detta utan lån, antingen hos germanerna, ifall b är det ursprungliga begynnelseljudet (jfr det nordiska skegg), eller i latinet, om roten har bh. Sammanställningen hvilar således på osäker grund. — Vidkommande barr bjugg kan sammanhang med vårt barr, ifall detta ej är lånord, tänkas på det sätt, att det förra ordet är föranledt af kornaxens långa borst.

Gren, fsv. gren (om könet se Rydqvist III Anm. 35, jfr II 64), isl. no. grein f., d. green. Eget är, att i alldeles samma betydelse som detta utan tvifvel rent nordiska ord träffas ett liknande ord på slaviskt område, som märkvärdigt nog också synes stå enstaka i sin munart, nämligen serb. kroat, gråna f. Att hos sydsla-verna antaga lån från t. ex. gotiskan, vore (utom det att ordet ej är uppvisadt i gotiska) vågadt, då ai eljest blir fornslav. i (hvaraf ej kan bli serb.-kroat. a) äfven i lånord, t. ex. slav. chlêbu bröd af got. hlaibs; serb. hljeb eller hleb i olika dial. Kanske får man dock antaga rotsläktskap, om det nordiska *t, urspr. ai, uppkommit genom epentes af ett t? Jfr adj. hel, isl. heill, urgerm. *haila- — sanskr. kolja (dock äfven slav. cêlu af äldre *kauo-) m. fl. dylika fall hos Schmidt Voc. II 472—483.

Lai m. salmo, fsv. isl. lax, fht. lahs o. s. v. i öfriga germanska språk. I samma betydelse litau. laszis jämte lasziszas m., laszisza f., lett. lasts. Det slaviska Hososi (ja-stam) m., pol. iosos,Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 37

böm. logos lax, ry. loaoé laxöring synes visserligen icke finnas hos sydslaverna, men måste vara gammalt, åtminstone icke lånadt från de germanska språken. På finska heter laxen lohi, hvilket Thomse n (Den got. sprogklasses inflydelse 55) synes förklara som lånadt från baltiska språken. — Huru som hälst, så måste man vid försök att förklara det germanska ordet taga hänsyn till de baltiska och slaviska formerna. Men härvid möter en egendomlig svårighet därigenom, att litau. sz och slav. s kunna förklaras såväl af indoeurop. ks (jfr litan. aszis, slav. osi hjulaxel = lat. axis, fht. ahsa o. s. v.; litau. deszinè, slav. deHnÜ adj. = sanskr. dakèina, jfr germ. tehs-va- o. s. v.; litau. taszyti hugga, tillyxa, slav. tesati = sanskr. talci, mht. dehsen o. s. v.) som ock af indoeurop. k1 (sanskr. p). Sålunda kan man icke afgöra, om det germanska hs här är en kvarlefva af ursprungl. ks (i hvilket fall för öfrigt kan tänkas mer än en form, urgerm. *lahs- eller *lahsa8-)9 eller om lahs tillkommit genom kontraktion af ett urgerm. *lah<z$- (jfr t. ex. sv. ax, got. oks n. — lat. aeus, aceris). I sistnämnda fallet finge antagas, att det andra sz i litau. lasziszas står för äldre s genom assimilation, som är lätt tänkbar med litauiskans förkärlek för $z. Den kortare baltiska formen, litau. laszis, lett. lasts, kan möjligtvis vara påverkad från lågtyskan, jfr mlågt. las med * af hs.

Härg, fsv. mærgher (miærgher) m., isl. mergr (gen. mergjar), no. merg, da. marv. I andra germanska språk mest neutrum: ags. mearh, fsax. märg, mlågt. marek, mereh, ndl. märg, merg, ffris. merg, merch, fht. marac, marc, nht. mark. Ordet återfinnes i det samslaviska mozgu och zend. mazga, hvaraf framgår att germanska grundformen är mazga-. Det är därföre troligt, att omljudet från a till e (ä) i nordiska språken icke är verkadt af det j, som träffas i stamslutet t. ex. i gen. sing. mergjar (ty detta j saknar motstycke i alla de andra språken och är

således utan tvifvel yngre), utan af det af z (lent s) uppkomna r. Detta r-omljud är för icke längesedan visadt vara en samnordisk ljudlag (Noreen Fårömålets ljudlära § 107, jfr Paul-Braunes Beiträge VII 434). Det förekommer ofta äfven i frisiskan, jfr t. ex. fris. adj. ber bar, isl. herr, fsax. bar o. s. v. = slav. bosu; det är därföre troligt, att de ofvan anförda biformerna med e i mlågt. och ndl. äro att förklara på samma sätt (kanske egentligen frisiska dialektformer?).

I fråga om ordets härkomst är att märka, att den germanska formen med sitt zg afviker från kändaljudskridningslagar(Lottner Zschr. XI 200, jfr Osthoff Zschr. XXIII 88); ty i sanskrit finnes38 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska spr&kcn.

formen majjan m., som måste stå för äldre *mazjan9 likasom sanskr. vb. majj dyka för äldre *rnazj (jfr lat. mergere)9 hvadan man måste antaga en indoeuropeisk grundform med media g, icke aspirata ghf i stamslutet och således efter all analogi en germansk form *roa~ *£a-, icke mazga-, liksom t. ex. ags. fht. nest motsvarar indoeurop. nizdo- o. s. v. (Osthoff anf. st.). Icke dess mindre räknas masga-till den slaviskt-germanska språkenheten (Fick II 435), hvilket naturligtvis förutsätter, att zg här af någon hittills outgrundad orsak skulle undgått ljudskridning. För egen del måste vi anse för sannolikt, att germanerna lånat ordet från slaverna. — Ordets rot har man för öfrigt sökt i det redan nämnda verbet sanskr. majj dyka ned, hvaraf kausat. majjayati doppar ned, lat. mergere^ äf-vensom i litau. vb. mazgoti tvätta, skölja (troligen eg. doppa). Se Fick I 175 f., jfr HÜbschmann Zschr. XXIII 388.

Sadel* fsv. sapvl m., isl. aöÖull; ags. sadul o. s. v. I alldeles samma betydelse, men med afvikande stamvokal och med neutralt kön, fins ordet hos slaverna: böm. serb. kroat. slov. bulg.sedlo, pol. 8iodio. Att ry. sêdlo är ett skrifsätt, påverkadt af verbet sidêt sitta, för äldre sedlá, är sannolikt af uttalet siádla i pluralis med ett slags omljud, som eljest enligt regeln träffar 0, icke ursprungligt éy analogt med det polska siodto, som bestämdt hänvisar på ursprungligt kort e. Man kan därföre ej tänka på fksl. sèdalo eller sèdêlo säte (Cihac 323), så mycket mer som ingen af de nyare slaviska formerna behållit någon afledningsvokal i ändeisen. Den slaviska grundformen kan svårligen vara något annat än *sedulo (icke **é(ZZo, ty däraf skulle man sannolikt fått ryskt och sydslav. *selo). Det ligger närmast till hands att förklara detta såsom en rent slavisk afledning af roten sed sitta (Gurtius N:o 280). Visserligen finnes eljest icke denna rot på slaviskt område i denna form sed med kort e, men man måste anse för troligt, att en sådan form äfven funnits hos slaverna liksom hos andra indoeuropeiska folk; den baltiskt-sla-viska verbalstammen sed- med långt P. synes vara utgången från en gammal perfektform, jfr lat. sèdi perf. af sedeo, got. sêtun 3 plur. pret. af sitan o. s. v. — Enligt en annan åsikt (enligt Lexer II 612 framställd afWackernagel) är vårt ord lånadt från lat. se-dlle n. säte (jfr Fick III 318). Denna härledning passar rätt väl äfven för den slaviska formen. Om den är riktig, så får man antaga, att i senlatinet ordet sedile, såsom synonym till sella (af *8ed-la)y kom i bruk hos germaner och slaver, likasom det senare ordet hos romanerna, såsom beteckning för ridsadeln, hvilken läri



varit obrnklig hos de gamle romarne och icke med visshet uppvisad i literaturen förr &n i slutet af 4:de århundradet e. Ghr. (se t. ex. ordet sella i Du Cange's Gloss.).

Sik m. en fisk, Goregonus eller Salmo lavaretus, isl. sikr m., no. sik m. I danskan kallas samma fisk helty i tyskan schnepel, lågt. snepeL Däremot återfinnes det nordiska ordet i finska siika, vidare i baltiska språken och i ryska i två former med olika konsonant i slutet: litau. sykis m., sykè f., lett. sikay siga, sige f., ry. sig, allt betecknande samma fisk som vårt ord; lillry. sik däremot enligt uppgift hos BrÜckner 131 om en annan fisk, Gobitis tania. Man kan svårligen undgå att tänka på lån mellan ryssar och balter. Det sannolikaste synes vara, att man bör utgå från den ryska formen med g såsom äldre form; ty k i lilhyskan och i baltiska språken torde kunna bero därpå, att enligt den ryska slutljudslagen äfven formen sig uttalas med k för g, när detta står i slutet, således i nom. sing., hvaremot g blir svårare att förklara ur ¾. Att de baltiska formerna äro lånade, är sannolikt äfven af formväxlingen i öfrigt.

Om man jämför den nordiska formen med det ryska sig ensamt, så kan under förutsättning, att g är ursprungligt,

från formel synpunkt sedt ordet få gälla såsom ett gammalt för germaner och slaver gemensamt ord. Men icke förefaller det mycket sannolikt, att ordet skulle gått förloradt hos alla de andra germanska och slaviska folken och glömt sig kvar endast hos skandinaver och ryssar. Antagligare är, att ordet vandrat genom lån från folk till folk, och af redan antydda formella skäl snarare från ryssarne till oss än omvändt. Det nordiska k synes lättast att förklara ur det ryska g, om man kunde få antaga förmedling af det finska siika, då som bekant k för ett främmande g där är regelmässigt. Om möjligen äfven hos de baltiska folken lån från finska munarter kan antagas, eller om t. o. m. ordet från början kanske är hemma hos finska folk, äro frågor som vi måste öfverlåta åt den finska språkforskningen att besvara.

8ill9 plur. siUar (siller i Göta dial.), fsv. sild f., fornno. sild (isl. sild) f., plur. sildr (sildr), no. sild f., plur. sildar, d. sild. I samma betydelse finska silli. Ordet finnes också på nästan hela det slaviska språkområdet: ry. seld' f., demin. selêdka; lillry. demin. seledec, oseledec samt selêdka; hvitry. seledzéc; pol. éled£ m., böm. sled m. (ja-stam), serb. sled f. (i-stam), kroat, sledj f. På baltiska•



området finnes blott deminutivform, litan. silke f. och siÜUs m., lett. silke f. och silkis m. Redan det, att ordet här har två former med olika kön, talar för främmande härkomst; hos Rarschat Grammatik der Litau. Spr. § 306 uttalas den meningen, att masku-lina på -kis i litauiskan öfver hufvnd äro lånade. Litau. silke (för *sildkè) kan därföre förmodas vara bildadt t. ex. efter det lillryska selêdka (jfr Briickner 131), närmast ur ett äldre litau. *sudisf hvilket åter skulle kunna vara lånadt från Skandinavien, men å andra sidan också synes kunna utan svårighet förklaras ur ry. sel dl (om t för e i slaviska lånord i litauiskan se Briickner 44 ff.).

Jämför man de slaviska formerna med hvarandra, så finner man, att med undantag af ry. setd' alla de andra formerna kunna härledas ur en urslavisk form *seldi, som skulle motsvaras af fksl. *8lêdi. Då äfven det nordiska sild osökt kan förklaras af urgerm. *sddi-, så finnes afsedt från ry. setd' intet formelt hinder att antaga ordets tillvaro utan lån på både nordiskt och slaviskt område. Naturligtvis måste då förutsättas, att ordet förr varit kändt äfven hos de andra germanerna, där nu finnes ett annat ord, nht. hering. Den ryska formens afvikelse från de öfriga kan väl knappast förklaras på annat sätt än genom inverkan från de nordiska språken. — Äfven i det fall, att man håller det slaviska ordet i sin helhet för lånadt (Mikl. Frw. 124), så får man antaga, att vårt ord en gång varit allmänt germanskt eller åtminstone östgerroanskt; ty de vest- och sydslaviska formerna kunna icke förklaras ur det nordiska sild med i, utan hänföra sig till det äldre *seldi. — Som en svag möjlighet må nämnas, att den slaviska grundformen också kunnat vara *silldi, men med olika betoning, så att det ryska seld' vore att förklara ur silidi med accent på det första i, de vest-slaviska formerna ur samma grundform med accenten på det mellersta i. I sådant fall vore ordet dock att anse som lånadt hos serberna; och det nordiska ordet kunde förklaras antingen som inhemskt (af ett *silidi- med accent på det första i) eller som lånadt från ryskan.

Man ser således, att från språkformens synpunkt finnas flera möjligheter i afseende på frågan om ordets härkomst. Språkforskningen ensam räcker här, såsom ofta, icke till, utan det torde be-höfvas kulturhistoriens hjälp för att bringa frågan närmare sin lösning. Vi vilja endast påminna därom, att de flesta slaviska folk icke såsom de skandinaviska bo vid hafvet och således icke kunna idka sillfiske. Häri ligger naturligtvis ett starkt stöd för den meningen, att vårt ord snarast är hemma hos oss, men främmande



hos slaverna. Något skäl att här antaga finsk härkomst synes icke vara för handen.

SUck uppstaplad hög (af hö m. ni.), fsv. stakker, isl. stakkr, no. stakk, d. 8 tak; i samma betydelse eng. stack. Det finnes också på slaviskt område ett ord i alldeles samma betydelse, hvars släktskap med det nordiska är svårt att betvifla, och som också blifvit därmed sammanstäldt af flere författare (däribland t. ex. Ihre), nämligen fksl. stogu m., ry. stoff o. s. v. i alla slaviska språk. Emellertid gör det dubbla k i vårt ord svårighet vid sammanställningen. Slav. <j skalle motsvaras af enkelt k, men af ett k kan icke utan vidare bli hk i vårt fornspråk. Det fornnordiska kk i inhemska ord är i etymologiskt kända fall uppkommet af nk (och af ng som slutljud); undantagsvis af ett k, som förlängts (fördubblats) framför ett följande v (i isl. rekkr af *rekvez); af tk i ekki o. 8.

v. Man kan således sätta i fråga, om stakkr är ett äkta nordiskt ord. Skulle det vara lånadt från något annat germanskt språk, så torde det lättare kunna sammanställas med det slaviska ordet. Och då kan man kanske också, ehuru med en viss jämkning, ansluta sig till den gamla hos Ihre omnämnda härledning som för det engelska stack fram-stälts af Junius, nämligen af stake (ags. staca, vårt stake), i det en höstack vanligen har en stång i midten, kring hvilken höet stackas. Det synes också troligt, att man har att förklara det slaviska ordet på alldeles analogt sätt såsom rotbesläktadt med vårt stake och med samma ursprungliga betydelse. Jfr sloven. stoga f. stång kring hvilken hö stackas (Mikl. Lex. 886), pol. stozina och stozisko i alldeles samma betydelse, böm. stozár stång, mastträd m. m., stohovina bundt af humle- eller vingårdsstörar o. s. v. (jfr Gihac 370). Roten finnes utan tvifvel i det germanska verbet stekan sticka, nht. stechen, analogt därmed, att t. ex. vårt stång hör till verbet stinga (jfr Fick II 683 vid 1. stag). Till denna rot hänföra vi nu också vårt stack med vilkor, att det är lånadt. I tyskan träffas stundom ek sekundärt utveckladt ur enkelt ¾, icke blott framför ursprungligen följande halfvokal j, där fördubbling gärna inträder i alla vestgermanska språk, utan ock eljest, t. ex. i det säkerligen till i fråga varande rot hörande nht. stock, fht. stocch, hvars nordiska form isl. stokkr, fsv. stokker, vi också måste hålla för ett lånord af ofvan antydda skäl. Det uppgifves för öfrigt, att stock i tyska dialekter kan förekomma ungefär likbetydande med det nordiska och engelska stack1),

*) Se Muller Etymolog. Wörterb. der englischen Sprache.



hvilket styrker, att den ofvan nämnda härledningen åtminstone rörande ordets grundbetydelse är riktig, äfven om ett visst dunkel hvilar öfver dess härkomst och grundform.

VlX n., fsv. isl. vax, ags. weax, fht wahs o. s. v. Samma ord finnes, ehuru med slutkonsonanterna i omvänd ordning, i baltiska och slaviska språken: litau. vaszkas, lett. wasks, samt fksl. vosku, ry. vosk o. s. v. i de öfriga språken. Vid förklaringen af ordet utgår Fick (1218, II 471) från sk såsom det ursprungliga och tänker sig det germanska wahsa- besläktadt med verbet fht. waskan, nht. wasehen o. s. v. tvätta, samt med nht. wischen aftorka, fht. subst. wise (jfr sv. viska) o. s. v. Tillika sammanställer han ordet med lat. viseum mistel, fågellim, gr. l%6$. Men då ett sk eljest icke veterligen finnes omställdt till hs i samgermanska ord, utan är en gärna tåld ljudförbindelse, så är svårt att tro på en omställning i detta enstaka fall. Där i olika former af ett ord träffas ps och sp vid sidan af hvart annat, antages med skäl, att ps är äldre. Så t. ex. i fht. nafsa, wefsa geting, litau. vapsa broms, fksl. vosa, osa geting (* väl af ps analogt med slav. s af ks) jämte lat. vespa; eng. wasp, nht. wespe kanske påverkadt från latinet, jfr Fick I 769. Likaså i sv. asp, isl. ösp, fht. aspa jämte ags. epse (mht. apse enligt Fick), lett. apse, litau. apuszis, epuszè; jfr pol. ry. osina, samt böm. osika och slov. jesika i samma betydelse. — Lättare kunde omställning af ursprungl. sk anses trolig, ifall germanerna skulle lånat ordet från slaverna, något som naturligtvis kan tänkas (jfr Ihre), då väl ingen giltig anledning finnes att påstå, att biskötseln icke är lika gammal hos slaverna som hos germanerna.

Det, som troligen varit mest afgörande för Fick, är överensstämmelsen mellan de baltiska och slaviska formerna af vårt ord. Men denna öfverensstämmelse kan lätt tänkas bero därpå, att litau. vaszkas och lett. wasks äro lånade från slaverna, liksom så många andra baltiska ord; a för slav. kort o i lånord är i litauiskan allmän regel och i lettiskan åtminstone mycket vanligt (sannolikt regel i äldre lånord); szk för sk i litauiskan är också regelmässigt.

Vidkommande lat. viseum och gr. i£o'c, så torde icke häller här vara afgjordt, att se i latinet är det ursprungliga, £ i grekiskan det yngre; det ofvan omnämnda lat. vespa för vepsa kunde snarare tala för motsatsen.

Det tyckes således icke finnas något annat skäl mot antagandet, att germ. wahsa- (förutsatt att det är rent germanskt) representerar den ursprungliga formen, än det förmenta sammanhanget med ver-

bet waskan, som äfven i afseende på betydelsen förefaller föga tilltalande. Men å andra sidan kan just icke sägas, att härledningen från gerin. wahsan växa passar synnerligen väl, om det också är sant, att vaxet i bikupan genom biens trägna samlingsarbete växer dag för dag. Hos Leo (Ängels. Gloss. 491) hänvisas till sanskr. makXika, som

påstås betyda honing(?); rätteligen betyder det, lik* som makia m. och makXiká f., fluga eller bi; däremot finnes det sammansatta makSikåmala (af mala smuts, träck) i betydelsen vax. Skulle det ligga någon sanning i Leo's sammanställning, finge man väl antaga, att lån på något sätt ägt rum i en aflägsen forntid, annars kan man icke förstå växlingen mellan ra och v.

Rörande slav. vosku gent emot germ. wahsa-, ifall detta åter-gifver grundformen, kan man antingen tänka på lån från germanerna med utbyte af det för slaverna främmande germ. hs mot sk; eller ock kunde vosku förklaras ur ett förslaviskt *voks-ko- eller *vaks-ko-med k-suffix (jfr det nyssnämnda sanskr. makfika?).

Alg m., fsv. œlgher, isl.elgr, ags. eolh(t), eng. elk (lånad form?), fht. elaho sv. ro., mht. elch, elche m. — Detta ord saknas bland de ord som Fick räknar till den slaviskt-germanska språkenheten. Det är emellertid påtagligen samma som det slaviska ordet, fksl. losi m. (i-stam), ry. los o. s. v. i samma betydelse (Schmidt Voc. II 146). Grundformen till det slaviska ordet är utan tvifvel *olsi, som motsvarar det latinska (galliska) alces; det kan därföre sättas i fråga, om icke den urgermanska formen snarast varit en i-stam *alhi~ (icke en a-stam *elha, Fick III 28). Med afseende på den nordiska formen kan man jämföra t. ex. isl. belgr, också ursprung!, i-stam (germ. balgi-).

B) Ord som antingen äro lånade från tyskan eller eljest icke

kända i fornspråket.

DrOBinel föraktligt uttryck, hälst om en vårdslös och tölpaktig person. Att detta ord icke är rent nordiskt (t. ex. af isl. drumbr stubbe), kan man misstänka, då i litauiskan träffas drimelis m. »ein grober, ungeschliffener Mensch, Liimmel, Flegel» (Nesselmann Wörterb. 156). Ordet är sannolikt i båda språken låuadt från lågtyskan, nämligen det svenska ordet af lågt. drummel, det litauiska åter från lågt. dritmmel, en sidoform med i-omljud. Emellertid märkes, att ordet i ingen af oss känd lågtysk ordbok finnes upptaget i fullt samma betydelse som hos oss, hvadan den litauiska formen är44 Svenska ord belysta genom slaviska coh baltiska språken.

ett välkommet stöd för härledningen af vårt ord frän lågtyskan. Med förbigående af mera fjärran liggande betydelser finna vi, att mlågt. drummel, nylågt. drummel, drÜmmel, äfven drumpel, kan betyda »kleiner gedrnngener Mensch», äfvensom att drummel, liksom ndl. drommel, eufemistiskt säges om djäfvulen (se vidare Sch il ler- Ltib-ben Mittelniederd. Wörterbuch samt Berghaus Sprachschatz der S assen).

Dåre m. Lånadt af mlågt. dåre; mht. tåre, tor, nht. thor. I slaviska språken finnes en rik ordgrupp i liknande betydelse med grundformen dur-, hvaraf t. ex. ry. dur f. dårskap, dumhet, ondska, durak m. dåre, narr, dura f. kvinlig dåre, fornry. .adj. durinu dåraktig, ry. durnöj dålig, stygg (jfr d. daarlig = vårt dåligt), lillry. hvitry. durnyj dåraktig, pol. durny, böm. dump i samma betydelse; bom. duriti, pol. durzyé göra rasande, reta till vrede, serb. duriti se råka i vredesmod o. s. v. — Det tyska ordet kan höra tillsammans med denna slaviska ordgrupp, ifall man uppställer en grundform *daura- = indoeurop. *dhauro-, hvilket, jämfördt med litau. duka dåre, synes ytterst komma af en rot dhu storma, vara upprörd m. m. (jfr Fick II 389 och 584 f.). Äfven lat. furia, vb. furere kunde möjligen höra ¾it (jfr C ur ti u 8 N:o 314), men bör väl hällre kanske föras till en rot bhur (jfr Fick I 695 och II 620).

Grobl&n brutal person, nht. grobian; latinsk form grobianus på 1500:talet (Weigand). Det är icke osannolikt, att detta ord egentligen är af slavisk härkomst, af pol. grubian (grubianin) o. s. v., hvilket ord finnes i samma betydelse brukligt på hela det slaviska området, och som gör intryck af att vara snarare hemmastadt hos slaverna än hos tyskarne, all den stund det hos de förre framkallat ett icke obetydligt antal afledningar, såsom t. ex. ry. grubi-janstvo n. brutalitet, fem. grubijanka, adj. grubijanski, o. s. v., hvar-till motstycken icke finnas i tyskan. Suffixet, hvarmed ordet är af-ledt, kan ganska väl vara äkta slaviskt. Och stamordet till de slaviska formerna åtminstone är ett rent slaviskt adjektiv, ry. gru* byj o. s. v. = fksl. graybu grof, obildad, rå, brutal, hvilket icke kan vara lånadt af det tyska grob. Det kan visserligen anmärkas, att den polska formen af detta adjektiv gruby, likasom afledningen #ru-bian, icke är regelrätt, då fornslaviskt a? i polskan eljest icke blir u utan kvarstår såsom nasalvokal. Men u kan i alla händelser omöjligen förklaras af det tyska öppna o i grob, utan måste bero på lån

från någon af de andra slaviska munarterna; på samma sättSvenska ord belysta genom slaviska och baltiska språken. 45

har man att förklara ett dylikt oregelbundet u för ursprungligt <v t. ex. i pol. tuk böjning, båge vid sidan af det äkta polska t$k9 båda = fksl. la^ku, likaså i verbet smucié jämte smfycié uppröra, bedröfva ~ fksl. sÜmOytiti. Äfven den slovenska formen grêb är icke från tyskan, utan motsvarar regelrätt fksl. graybÜ. Detta sistnämnda sammanställes af Fick (II 347) med germ. adj. krämpa-hop krympt (isl. krappr, fht. chramph, jfr sv. krympa v., o. s. v.). Ordet skulle då egentligen betyda skrumpen, hvaraf skroflig, sträf, grof o. s. v.

o

A andra sidan kan icke häller det tyska grob (lågt. grof, gro-we o. s. v., hvaraf vårt grof är lånadt) gärna härledas från det slaviska ordet, emedan vokalen i det förra ursprungligen och delvis ännu är kort (jfr ock eng. gruff, kanske från ndl. grof?)* Man antager för det mesta, att grob är en sammandragen form af fht. ge-rob, hvilken form finnes hos Notker och såsom enstaka sidoform till grob äfven senare (jfr Lexer I 1092) och antages vara sammansatt med prefixet ge-, samt rotbesläktadt med isl. hrjufr skroflig, fht. riob (se Fick II 331, krup).

Kaja f. Gorvus monedula, no. kaja i östra Norge, annars kaa, d. kaa. Jfr mlågt. nylågt. ka, mndl. ca, cauwe, nyndl. ka, kauw kaja, samt fht. kaha cornix (Graff Althochd. Sprachschatz IV 359), mht. ka cornix, cornicula (Scha de 468). Jfr ock ags. ceo kaja (äfven ciœ), egg. chough. Mer eller mindre liknande fågelnamn finnas ock i keltiska och romanska språk (se vidare Hildebrand i Grimms Wörterb. V 304 f.), hvilkas sammanhang dock kan vara tvifvelak-. tigt. Närmare ligga däremot slaviska former, pol. karva, vanligare demin. kawka, bom. lillry. slov. kavka, samt ry. (kyrksl.) kávica, äf-vensom litau. kova f., kovas m., alla i betydelsen kaja. Alla här nämnda former äro väl åtminstone till sitt första ursprung ljudhär-mande, så att man kan icke neka möjligheten af självständig uppkomst på olika språkområden. Men å andra sidan är ganska möjligt, att lån på ett eller annat sätt ägt rum; och tvifvelaktigt är, om man får uppställa ett kåwa såsom tillhörande den s. k. lettoslaviska språkenheten (Fick II 537), ifall därmed menas ett hos balter och slaver urgammalt ord. — Den svenska formen kaja är i alla händelser icke en gammal inhemsk form, utan är antingen en nyare direkt efterhärmning efter kajans läte eller snarare lånadt från lågtyskan, likasom det sydsvenska alika, d. allike, lågt. aleke, alke (jfr ry. galka kaja, samt fksl. galica, Mikl. Lex. 126?)46 Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska spr&ken.

Kirskål eller kerskål Aegopodium podagraria (se Rietz Dial. Lex., samt Fries Kritisk ordbok öfver svenska växtnamnen). Väl lånadt af mlågt. gersy gers-kol, nht. dial. gersch, giersch (Sanders Deutsches Wörterb.). Ordet är också kändt i de baltiska språken: litaa. garszva f., garszvas m. (lånord enligt Briickner 14); lett. gârias och garses f. pl. Okänd härkomst.

Lildire en fisk, Cyprinus tinca eller Tinca vulgaris, på svenska också kallad sutare, d. suder. I Tyskland har fisken ett annat namn: fht. slio, nht. schleie (schleihe), mlågt. sli (slig)* slte, ndl. slij (jämte zeelt); i England heter den tench af gfr. tenche, lat. tinca. Men hos baltiska och slaviska folk möter oss ett namn, som måtte stå i något sammanhang med vårt ord: Ii t au. tynas ra., lett. linis, preuss. linis (enligt Fick II 653), samt fksl. lim m., ry. lin o. s. v. i öfriga slaviska språk (sammanstäldt med fht. slto hos Mikl. Lex. 337). Det ser ut som om vi lånat detta ord från andra sidan Östersjön, men ombildat detsamma genom något slags analogi i förening med folketymologi.

Sfagg namn på ett fisksläkte, annars kalladt »pigg, Gastero-steus, som på tyska heter stickling, (stechling, stecherling). En art häraf, 6. aculeatus, bär hos litauerna vid Kurische Haff namnet stege (se Nesselmann Litau. Wörterb.). Det låge nära att här tänka på lån från lågtyskan, då det är en känd sak, att litauiskan likasom svenskan i sitt ordförråd upptagit en ansenlig mängd lågtyska ord. Men å andra sidan hafva vi icke funnit ordet i lågtyska ordböcker, och det svenska ordet synes vara att sammanställa med stagg såsom namn på ett styft stickande gräs, Nardus stricta (Fries Kritisk ordbok o. s. v.), i det fisken liksom i tyskan fått namnet af de stickande styfva taggarna i fenorna. Må hända får man därföre antaga, att litauiske fiskare lånat ordet från Sverge?

Tillägg.

(Sid. 7). Prestaf förekommer på 1600:talet, motsvarande ry. pristav, om en marskalk som skulle uppvakta och ledsaga ryska sändebud, t. ex. vid fredsunderhandlingarna i Kardis 1660 (se Hjär ne i Historisk Tidskrift, I årg., Stockh. 1881, sid. 69).

(Sid. 10). Jämte kantschu fins också i svenskan kautschuk, t. ex. hos Runeberg.Register.

Svenska ord.

Tyska ord.



Rättelser.

Sid. 28 r. 12 nedifr. läs: undergått „ 2» „ 8 i» „ hämtat „ 30 „ 1 „ „ ¾v. boa „ 32 „ 17 nppifr. „ jämnar

Lundgren, M. F-, Spår af Hednisk Tro och Kult i Fornsvenska

Personnamn. 1: 50. Noreen, Ad,, Fryksdalsmålets Ljudlära. 1: 50.

------, Om Behandlingen af Lång Vokal i förbindelse med följande

Lång Konsonant i de Ostnordiska Språken. 50 öre. Petersson, A. M., Sur les Phrases Conditionelles de la Langue

Fran9aise. 45 öre. RlChert, M. B., Försök till Belysning af Mörkare och Oförstådda

Ställen i den Poetiska E^/lan. 1 kr. Sidenbladh, K., Allmogespråket i Norra Ångermanland. 1: 35. Sftve, C, Om Språkskiljaktigheterna i Svenska och Isländska

Fornskrifter. 25 öre. Tamm, Fr., Om Fornnordiska Feminina, afledda på ti och på ipa. 1; 25.

------, Om Tyska Andelser i Svenskan. 1 kr.

Uppström, W.," Gotiska Bidrag, med särskild hänsyn till de Am-brosianska Urkunderna. 75 öre.

---

Pris 1 krona.

«r

1